

B&B, d.o.o.

B&B
VIŠJA STROKOVNA ŠOLA

Diplomsko delo višješolskega strokovnega študija
Program: Logistično inženirstvo
Modul: Cestni promet

**UVELJAVLJANJE PRAVIC V PRIMERIH
STVARNIH NAPAK PRI PRODAJNIH IN
NAJEMNIH POGODBAH ZA MOTORNA
VOZILA**

Mentor: dr. Andrej Friedl, univ. dipl. prav
Lektorica: Ivana Mirtič, učiteljica

Kandidat: Milan Požar

Ljubljana, april 2015

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju dr. Andreju Friedlu za vse strokovne nasvete in vodenje pri izdelavi diplomske naloge.

Zahvaljujem se tudi lektorici Ivani Mirtič, ki je mojo diplomsko nalogo jezikovno in slovnično pregledala.

Posebna zahvala tudi gospe odvetnici Desiree Baškovič za nekatere dragocene nasvete pri izdelavi tega diplomskega dela.

IZJAVA

Študent Milan Požar izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom dr. Andreja Friedla.

Skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem objavo tega diplomskega dela na spletni strani šole.

Dne _____

Podpis: _____

POVZETEK

V poslovni praksi se pri prodaji, nakupu, oddaji in najemu motornih vozil pogosto pojavijo konflikti med strankami zaradi tehničnih napak na vozilih. Načini reševanja konfliktov so različni, mnogokrat pa so žal premalo učinkoviti ter tudi stroškovno obremenjujoči. Najpogostejša vzroka za neustrezne pristope pri urejanju teh razmerij sta nepoznavanje predpisov ter težnja po ohranitvi poslovnih odnosov. Zaradi tega se poslovno šibkejša stranka mnogokrat nevede ali pa namenoma odpove svojim pravicam. Diplomaska naloga opisuje pravno ureditev stvarnih napak ter garancije za brezhibno delovanje, in sicer tako za odnose, v katerih kot stranke nastopajo pravne osebe, kot tudi v primerih, kjer so udeleženi potrošniki. Povzeta je tudi vsebina več sodnih odločb, ki so jih izdala slovenska sodišča v sporih glede stvarnih napak na motornih vozilih, in analiza nekaterih konkretnih primerov iz prakse podjetja Avantcar d.o.o., v katerem sem zaposlen. Napačne odločitve pri odpravljanju stvarnih napak so največkrat posledica nepravilnih ocen sledečih dejavnikov: ali gre za stvarno napako ali poškodovanje s strani uporabnika vozila, kdo je za napako odgovoren, na kakšen način je treba urejati razmerja s potrošniki, ter zamude rokov za uveljavljanje pravic. Napačen način reševanja teh problemov lahko povzroči podjetju večjo finančno škodo in izgubo poslovnih priložnosti. Zato je pomembno, da imajo zaposleni ustrezno znanje s tega področja.

KLJUČNE BESEDE

- motorna vozila
- stvarna napaka
- prodajna pogodba
- najemna pogodba
- garancija

ABSTRACT

In business praxis conflicts between clients when selling, buying and renting motor vehicles often occur because of technical vehicle errors. There are many different ways of solving these conflicts but unfortunately they are too often not enough efficient as well as costly. The most common causes of inadequate approaches in managing these relationships are ignorance of the rules and the tendency to maintain business relationships. As a result, the weaker party businesswise often unknowingly or intentionally waive its rights. The thesis describes the regulation of clerical errors and guarantees for flawless operation, both for relationships in which customer act as a legal person, as well as in cases where customers are consumers. There are also summarized the contents of the several judgments issued by the Slovenian courts in disputes relating to clerical errors on motor vehicles. On the basis of the gained knowledge some concrete examples from Avantcar d.o.o. practice, a company where I work, are analysed. The analysis showed that the wrong decisions when eliminating clerical errors are most often the result of incorrect assessments of the following factors: is it a clerical error or is vehicle damaged by the vehicle user, who is responsible for the error, in what way the relationships with consumers is handled and missing deadlines for exercising the rights. Inaccurate way of solving these problems may cause the company greater financial damage and loss of business opportunities. It is therefore important that employees have adequate knowledge in this field.

KEYWORDS

- motor vehicles
- clerical error
- sales contract
- rental agreement
- warranty

KAZALO

1	UVOD IN OPREDELITEV PROBLEMA.....	1
1.1	CILJI DIPLOMSKEGA DELA.....	1
1.2	PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE.....	2
1.3	METODE DELA	2
2	SPLOŠNO O SKLEPANJU POGODB PRI PRODAJI IN NAJEMU MOTORNIH VOZIL.....	2
2.1	STRANKE POGODB IN PREDPISI, KI UREJAJO PRODAJO IN NAJEM MOTORNIH VOZIL.....	2
2.2	OBLIKA POGODB	2
2.3	ODGOVORNOST ZA STVARNE NAPAKE IZPOLNITVE	3
3	PRODAJNA POGODBA.....	3
3.1	OBLIGACIJSKI ZAKONIK	3
3.1.1	SPLOŠNO O STVARNIH NAPAKAH	3
3.1.2	OČITNE NAPAKE	7
3.1.3	SKRITE NAPAKE.....	8
3.1.4	PRAVICE IN OBVEZNOSTI KUPCA.....	9
3.1.5	POGODBENA OMEJITEV ALI IZKLJUČITEV PRODAJALČEVE ODGOVORNOSTI	13
3.1.6	MEHANIZEM ZA VARSTVO PRAVIC	15
3.2	SPLOŠNE UZANCE ZA BLAGOVNI PROMET	15
3.3	ZAKON O VARSTVU POTROŠNIKOV	16
3.3.1	STVARNE NAPAKE PO ZVPOT TER RAZLIKE V PRIMERJAVI Z UREDITVIJO PO OZ.....	16
3.3.2	ODGOVORNOST ZA REFLEKSNO ŠKODO.....	18
3.3.3	MEHANIZEM ZA VARSTVO PRAVIC	20
4	NAJEMNA POGODBA.....	21
4.1	OBLIGACIJSKI ZAKONIK	21
4.1.1	STVARNE NAPAKE PRI NAJEMNIH POGODBAH	21
4.1.2	MEHANIZEM ZA VARSTVO PRAVIC	23
4.2	ZAKON O VARSTVU POTROŠNIKOV	23
4.3	PRIMERJAVA MED POLOŽAJEMA KUPCA IN NAJEMODAJALCA	23
5	GARANCIJA ZA BREZHIBNO DELOVANJE.....	25
5.1	GARANCIJA PO OBLIGACIJSKEM ZAKONIKU	26
5.2	PRAVILNIK O BLAGU, ZA KATERO SE IZDA GARANCIJA ZA BREZHIBNO DELOVANJE.....	28
5.3	GARANCIJA PO ZAKONU O VARSTVU POTROŠNIKOV	28
5.4	PRIMERJAVA MED UČINKI GARANCIJE IN ODGOVORNOSTI ZA STVARNE NAPAKE	30
6	POLOŽAJ KUPCA, KI NIMA PRAVIC IZ GARANCIJE IN NE IZ ODGOVORNOSTI ZA STVARNE NAPAKE	32
7	ZAKLJUČEK	34
	LITERATURA IN VIRI	36

KRATICE IN AKRONIMI

OZ: Obligacijski zakonik

ZOR: Zakon obligacijskih razmerjih

VSL: Višje sodišče v Ljubljani

VSK: Višje sodišče v Kopru

VSC: Višje sodišče v Celju

VSM: Višje sodišče v Mariboru

UPRS: Upravno sodišče Republike Slovenije

1 UVOD IN OPREDELITEV PROBLEMA

Pri svojem delu se pogosto srečujem s težavami zaradi tehničnih napak na motornih vozilih, ki jih kupuje, prodaja, najema ali oddaja podjetje, v katerem sem zaposlen. Naše podjetje nastopa v različnih vlogah, to je kot kupec kot prodajalec kot najemodajalec ali kot najemnik vozil. V vseh teh razmerjih se srečujemo s pojavi tehničnih napak na vozilih.

V praksi se te težave v večini primerov urejajo na podlagi dogovorov med strankami. S temi dogovori se skuša predvsem ohraniti dolgoročno sodelovanje. Kadar obstaja garancija, stranke redno uveljavljajo pravice iz garancije. Zelo redko pa se sklicujejo na pravice, ki jim jih ob nastopu napak podeljuje pravna ureditev stvarnih napak. Še posebej to velja za primere, pri katerih je vrednost napake oziroma njenih posledic nižja. V primerih, ko je napaka višje vrednosti, pa skušajo stranke zavarovati svoje pravice tudi s sklicevanjem na določbe predpisov, ki urejajo to tematiko. Pri tem se večkrat izkaže, da udeleženci teh razmerij niso v zadostni meri seznanjeni s predpisano ureditvijo stvarnih napak. Poseben problem predstavlja še okoliščina, da so zelo pogosto zamujeni obvezni roki za izvedbo potrebnih dejanj.

Pri obravnavanju konkretnih primerov sem opazil več različnih težav, ki jih za namene tega diplomskega dela predstavljam kot opredelitev problema:

- nepoznavanje vsebine pravnih predpisov, ki urejajo stvarne napake,
- nepoznavanje posebnega režima, ki velja za potrošnike,
- različen obseg zaščite pravic v položajih, ko podjetje nastopa na eni strani kot kupec vozila in na drugi kot najemodajalec istega vozila,
- urejanje razmerij ob pojavu tehničnih napak le v okviru pravic iz garancije in neizkoriščenost pravic, ki jih omogoča sistem odgovornosti za stvarne napake,
- nezmožnost uveljavljanja pravic tako iz garancije kot tudi iz stvarnih napak v nekaterih primerih, ki se pojavijo brez krivde kupca.

1.1 CILJI DIPLOMSKEGA DELA

Na podlagi izhodišč in poznavanja problemov, s katerimi se srečujem v praksi, sem se tega diplomskega dela lotil s ciljem prispevati k izboljšanju poznavanja vprašanj iz uvodne opredelitve problema tega diplomskega dela. Na podlagi pravnih izhodišč in sodne prakse želim opozoriti, na kaj morajo biti v zvezi z napakami na vozilih še posebej pozorni kupci, ki se na trgu ukvarjajo tudi z dejavnostjo oddajanja vozil v najem. Z vključevanjem sodne prakse predpostavljam, da bi bilo tudi naše podjetje lahko uspešnejše ob boljšem poznavanju odgovorov na vprašanja, ki jih bom obdelal v nalogi.

1.2 PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE

S posebnimi omejitvami se ne bom srečeval, ker bom izhajal iz predpisov in izbrane sodne prakse, ki jih bom lahko povezal z lastnimi izkušnjami v podjetju, ki se ukvarja z dejavnostjo, v kateri bom proučil vprašanja iz izhodiščne opredelitve problema.

1.3 METODE DELA

Najprej bom z deskriptivno in analitično metodo povzel ključne določbe predpisov, kot so zlasti Obligacijski zakonik (OZ), Zakon o varstvu potrošnikov (ZVPot-UPB2), Pravilnik o blagu, za katero se izda garancija za brezhibno delovanje, Zakon o motornih vozilih (ZMV) in Splošne uzanice za blagovni promet. Na enak način se bom sproti naslanjal na sodno prakso. Potem bom pa s sintetično metodo povezal ta izhodišča z metodo primera, s katerim se srečujem v lastni praksi.

2 SPLOŠNO O SKLEPANJU POGODB PRI PRODAJI IN NAJEMU MOTORNIH VOZIL

2.1 STRANKE POGODB IN PREDPISI, KI UREJAJO PRODAJO IN NAJEM MOTORNIH VOZIL

Pogodbe o prodaji oziroma najemu motornih vozil lahko sklepajo na obeh straneh, torej na strani prodajalca in najemodajalca ter na strani kupca in najemnika, tako fizične kot tudi pravne osebe. Določena vprašanja pri uveljavljanju pravic v primeru stvarnih napakah so različno urejena glede na to, ali gre za fizične ali pravne osebe, kar bo pojasnjeno v nadaljevanju pri posameznih temah.

Najpomembnejša zakona, ki urejata to področje, sta Obligacijski zakonik (UL RS št. 83/2001, št. 32/2004 – avtentična razlaga 195. člena, št. 28/2006 – odločba US RS, št. 40/2007 – spremembe in dopolnitve, v nadaljevanju: OZ) in Zakon o varstvu potrošnikov (UL RS št. 98/2004, št. 117/2004 – odločba US RS, št. 46/06 – odločba US RS, št. 126/2007 – spremembe in dopolnitve, št. 86/2009 – spremembe in dopolnitve, št. 78/2011 – spremembe in dopolnitve, št. 38/2014 – spremembe in dopolnitve, št. 19/2015 – sprememba, v nadaljevanju: ZVPot). Ostali predpisi, ki tudi vsebujejo določbe o tej tematiki, bodo navedeni v nadaljevanju.

2.2 OBLIKA POGODB

V Obligacijskem zakoniku ni predpisana pisna oblika kot pogoj za veljavnost posla niti za prodajno in niti za najemno pogodbo, kadar se ti nanašata na motorna vozila,

zato sta ti pogodbi lahko veljavno sklenjeni tudi ustno. Ker pa Zakon o motornih vozilih (ZMV) v 1. točki 1. odstavka 31. člena določa, da je treba vlogi za registracijo priložiti dokazilo o lastništvu vozila, v 4. odstavku 33. člena pa določa, da je treba prijavi spremembe lastništva priložiti listino, s katero se dokazuje sprememba, se prodajne pogodbe zaradi dokazovanja sklenjenega posla v večini primerov sklepajo v pisni obliki.

2.3 ODGOVORNOST ZA STVARNE NAPAKE IZPOLNITVE

Splošno pravilo o odgovornosti za stvarne napake pri vseh vrstah dvostranskih pogodb je določeno v 100. členu OZ. Ta določa, da pri dvostranskih pogodbah odgovarja vsak pogodbenik za stvarne napake svoje izpolnitve. Dvostranske pogodbe so tiste pogodbe, pri katerih morata izpolnitev opraviti obe stranki. Na podlagi 3. odstavka tega člena se pri vseh dvostranskih pogodbah uporabljajo pravila o odgovornosti za napake, ki so podrobno določena za prodajalca pri prodajni pogodbi, razen če je za posamezno pogodbo izrecno določeno kaj drugega.

3 PRODAJNA POGODBA

3.1 OBLIGACIJSKI ZAKONIK

Obligacijski zakonik, ki je začel veljati dne, 1.1.2002, ureja tematiko s področja stvarnih napak v okviru prodajne pogodbe v določbah členov od 458 do 480. Ureditev po OZ je vsebinsko enaka, kot je bila ureditev v prej veljavnem Zakonu o obligacijskih razmerjih, ki je veljal od 1.10.1978 do 31.12.2001 in je to tematiko urejal v določbah členov od 478 do 500. Sodna praksa s področja stvarnih napak, ki je bila sprejeta v času veljavnosti ZOR-a, je zato pomembna tudi v času veljavnosti OZ.

3.1.1 Splošno o stvarnih napakah

Stvarna napaka je napaka na kupljenem blagu, torej nepravilna dejanska lastnost kupljenega blaga, zaradi katere kupec blaga ne more uporabljati tako, kot je običajno ali kot je utemeljeno pričakoval. Kot lastnosti stvari se upoštevajo vrsta stvari, kvaliteta, sestavine stvari, dimenzije ter fizikalne, tehnične, kemične in druge lastnosti¹. Pri vozilih so to tehnične napake na materialu, proizvodnji ali vgradnji.

1 Cigoj, Stojan, 1984, Veliki komentar zakona o obligacijskih razmerjih, Časopisni zavod uradni list SRS, komentar 478. člena ZOR, stran 1431.

Vsaka tehnična napaka ali nepravilnost v delovanju vozila pa še ni pravno priznana stvarna napaka. O stvarni napaki govorimo le takrat, kadar je ta napaka ali pa njen vzrok obstajala že v času nakupa stvari. Tiste tehnične težave, ki nastanejo po prevzemu vozila zaradi nepravilne uporabe ali kot posledica normalne dotrajanosti stvari, niso pravno priznane stvarne napake. Ugotavljanje, kdaj gre za stvarno napako, kdaj pa za težavo v delovanju, ki jo je povzročil sam kupec, ali pa za normalno dotrajanost stvari, je v praksi lahko povezano z velikimi stroški. V primeru, ko se kupec in prodajalec ne strinjata o tem, kdaj je napaka nastala, oziroma, kaj je njen vzrok, je za razjasnitev stanja pogosto treba pridobiti mnenje izvedenca. Angažiranje izvedenca je smiselno takrat, kadar podjetje na podlagi predhodnih lastnih ugotovitev pričakuje, da bo izvedenec potrdil mnenje, ki ga ima podjetje o času nastanka in vzroku napake. Zato je pomembno, da imajo zaposleni v podjetju čim več tehničnega znanja, saj lahko v čim več primerih že sami ocenijo, za kakšno napako gre, kdaj je ta nastala in kaj je bil njen vzrok, tako da je potem tudi mnenje izvedenca skladno s temi ugotovitvami. Zelo je pomembno tudi, da zaposleni spremljajo razvoj tehnike na tem področju in se učijo iz primerov, ki se dogajajo na tujih trgih (recimo v primerih serijskih napak in podobno). Zaradi izogibanja stroškom z izvedenci se podjetje velikokrat odloči, da izkoristi možnosti poplačila škode, ki nastane zaradi napak, iz zavarovanja. Vendar pa je podjetje zaradi rešitve škodnega primera na tak način v nadaljevanju obremenjeno s plačilom višje premije. Po drugi strani pa proizvajalec, ki je odgovoren za napako, ne nosi nobene odgovornosti

Nepravilne lastnosti, ki jih štejemo za stvarne napake, določa 459. člen OZ. Pri vozilih so to sledeče napake:

1. če stvar nima lastnosti, ki so potrebne za njeno običajno rabo ali za promet:

- v avtomobilu je recimo treba menjati motor, čeprav menjava le-tega za avtomobile take starosti še ni običajna²,
- merilec nivoja goriva ne kaže točne količine goriva v tanku³,
- nestabilnost vozila, ki povzroča dodatno nihanje in samodejno spreminjanje smeri, tako da vozilo med vožnjo vleče v levo, ki je posledica odstopanja pri stekanju koles in pri zaostajanju – zatekanju koles⁴;

2 sodba VSL Cp 627/99 z dne 1.2.2000

3 sodba VSL I Cp 716/2009 z dne 14.4.2009

4 sodba Vrhovnega sodišča II Ips 701/2009 z dne 3.10.2012

2. če stvar nima lastnosti, ki so potrebne za posebno rabo, za katero jo kupec kupuje, in ki je bila prodajalcu znana ali bi mu bila morala biti znana:

- na primer avtomobil nima vlečne kljuge, pa jo kupec potrebuje, in je to pred sklenitvijo pogodbe povedal prodajalcu;

3. če stvar nima lastnosti in odlik, ki so bile izrecno ali molče dogovorjene oziroma predpisane:

- če obstaja neskladje med stanjem na števcu prevoženih kilometrov in dejansko prevoženimi kilometri⁵,
- če je v vozilo vgrajen motor, ki ni iste znamke kot vozilo, kar je bilo ugotovljeno v zadevi⁶,
- če je vozilo sestavljeno iz delov več vozil, katerih letniki izdelave so starejši od tistega, ki je na računu označeno kot leto izdelave vozila⁷, prav tako gre za stvarno napako, če obstaja neskladje med navedenim letnikom vozila in dejanskim letom izdelave⁸,
- če avtomobil nima lastnosti, ki jih je prodajalec navedel v oglasu⁹,
- če vozilo nima lastnosti ali odlik, ki jih prodajalec zagotavlja za vozila take vrste, recimo, če obljublja brezpogojno zanesljivost, višjo raven udobja in občutno boljše vozne pogoje, dejansko pa se izkaže, da so ob delovanju vozila prisotne vibracije, ki niso običajne in normalne za vozila take vrste, čeprav vibracije ne ovirajo običajne rabe vozila in je vozilo kljub temu vozno¹⁰,
- če je prodajalec trdil, da je avtomobil generalno obnovljen, pa to ni držalo¹¹, ali pa, če je izrecno zagotovil, da je bil motor generalno obnovljen, dejansko pa je bil obnovljen le toliko, da je bil »vzpostavljen v delovanje«¹²,
- če je prodajalec izrecno trdil, da vozilo ni bilo poškodovano, kasneje pa se je izkazalo, da je bilo poškodovano in popravljeno¹³,
- če prodajalec dobavi vozilo, ki je drugačne barve od tiste, ki je bila dogovorjena, ali če vozilo nima dodatne opreme, za katero sta se stranki dogovorili;

5 sodba VSL I Cpg 947/2009 z dne 20.1.2010

6 sodba Vrhovnega sodišča II Ips 550/95 z dne 15.10.1997

7 sodba Vrhovnega sodišča II Ips 220/2000 z dne 18.10.2000

8 sodba VSL Cp 2086/93 z dne 18.5.1994

9 sodba VSL II Cp 3990/2011 z dne 3.7.2012

10 sodba VSL I Cpg 473/2011 z dne 6.6.2011

11 sklep VSL II Cp 1044/93 z dne 30.11.1993

12 sodba Vrhovnega sodišča II Ips 310/94 z dne 12.12.1995

13 VSL sodba I Cp 2066/98 z dne 8.2.2000

4. če je prodajalec izročil stvar, ki se ne ujema z vzorcem ali modelom:

- če sta se prodajalec in kupec dogovorila za nakup avtomobila take znamke in tipa, kot si ga je kupec ogledal v salonu, nato pa prodajalec ne dobavi vozila, ki ustreza ugledanemu vzorcu, ampak dobavi vozilo druge znamke oziroma tipa.

Upoštevajo se samo tiste napake, ki so dovolj moteče pri uporabi vozila. Ne upoštevajo se tiste napake, ki so za uporabo nepomembne oziroma neznatne (3. odst. 458. člena OZ). Tudi neznatne napake pa se upoštevajo, če se stranki dogovorita, da ni tolerance za nobeno napako¹⁴. Vrhovno sodišče je kot neznatno napako opredelilo na primer pokanje oziroma klikanje sklopke, zaradi katerega nista trpela ne uporabnost in ne varnost avtomobila¹⁵.

Iz vidika ocene, kdaj gre za bistveno stvarno napako in kdaj je napaka le neznatna, je zanimiva odločba španskega sodišča v zadevi Soledad Duarte Hueros proti Autociba SA. Tožnica je kupila avtomobil z zločljivo streho, ki pa je ob vsakem dežju puščala. Sodišče je ocenilo, da je to napaka manjšega pomena.

Nadaljnja okoliščina, ki je pomembna za ugotovitev, ali lahko kupec uveljavlja pravice zaradi obstoja stvarne napake, je tudi čas obstoja napake oziroma njenega vzroka. Prodajalec odgovarja za tiste napake, ki so obstajale v času, ko je bila stvar izročena kupcu, pa tudi za tiste, ki so se pokazale kasneje, če so nastopile zaradi vzroka, ki je obstajal že ob izročitvi (2. odstavek 458. člena OZ). Tudi obrabljenost stvari je lahko razlog, zaradi katerega pride do napake, ki v času prodaje še ni obstajala, na primer zlom nekega dela v motorju. Za napake iz takih vzrokov mora nositi odgovornost prodajalec¹⁶.

Bistven pogoj je tudi, da mora biti napaka kupcu neznana. Prodajalec ne odgovarja za napake, ki so bile ob sklenitvi pogodbe kupcu znane, ali mu niso mogle ostati neznane. Če je kupec za napako vedel in je kljub temu sklenil pogodbo, se upošteva, da se je zadovoljil s stanjem stvari, kot ga je poznal¹⁷. V zvezi s tem pogojem je Višje sodišče v Ljubljani pojasnilo, da prodajalec starega rabljenega avtomobila, katerega je kupec dobro poznal in preizkusil, ne odgovarja za kasneje odkrito napako, razen v primeru, če je prodajalec zatrjeval, da stvar nima nobenih

14 Cigoj, Stojan, 1984, Veliki komentar zakona o obligacijskih razmerjih, Časopisni zavod uradni list SRS, komentar 478. člena ZOR, stran 1432

15 sodba Vrhovnega sodišča II Ips 1001/2008 z dne 16.5.2012

16 Cigoj, Stojan, 1984, Veliki komentar zakona o obligacijskih razmerjih, Časopisni zavod uradni list SRS, komentar 478. člena ZOR, stran 1432

17 Cigoj, Stojan, 1984, Veliki komentar zakona o obligacijskih razmerjih, Časopisni zavod uradni list SRS, komentar 480. člena ZOR, stran 1442

napak, ampak da ima določeno posebno kvaliteto¹⁸. Vrhovno sodišče pa je pojasnilo, da tudi iztrošenost avtomobila zaradi starosti, na katero je kupec lahko računal, ker mu je bila starost znana, ni mogoče opredeliti za stvarno napako, tudi če je bilo treba kmalu po nakupu avto generalno popraviti¹⁹.

Kdaj se šteje, da napake kupcu niso mogle ostati neznane, določa 460. člen OZ: Kupcu niso mogle ostati neznane tiste napake, ki bi jih skrben človek s povprečnim znanjem in izkušnostjo enakega poklica in stroke kot kupec, lahko opazil pri običajnem pregledu stvari. Napaka, zaradi katere je na avtomobilu počil zadnji most, pa ni tiste vrste napaka, na katero bi povprečen kupec moral biti pozoren ob običajnem pregledu ob nakupu, še posebej ne zato, ker je bil avtomobil star šele dve leti in pri taki starosti avtomobila ni mogoče pričakovati, da bo počil zadnji most²⁰.

Kadar pa kupec podpiše pogodbo, v kateri je navedeno, da je kupec stroj pregledal in preizkusil, in da prodajalec kasnejših reklamacij ne bo upošteval, kupec nima pravice uveljavljati sankcij zaradi morebitnih stvarnih napak²¹.

Vendar pa prodajalec odgovarja tudi za take napake, ki bi jih kupec lahko opazil, če je prodajalec izjavil, da stvar nima nobenih napak ali da ima zahtevane lastnosti (3. odstavek 460. člena OZ).

3.1.2 Očitne napake

Očitne napake so tiste napake, ki jih je mogoče ugotoviti z običajnim pregledom stvari ob prevzemu.

Običajni pregled stvari po 461. členu OZ pomeni, da mora kupec prejeto stvar pregledati na običajen način ali jo dati v pregled strokovnjaku, npr. sodnemu izvedencu ali cenilcu, takoj ko je to po normalnem teku stvari mogoče. Kakšen je običajni način pregleda, je odvisno od stvari, ki je predmet prodaje. Preveriti je treba tehnične lastnosti, starost, zatrjevane lastnosti s strani prodajalca, ustreznost dodatne opreme in podobno, opraviti je treba tudi preizkus delovanja²².

Če se pregled opravi v navzočnosti obeh strank, mora kupec prodajalcu takoj sporočiti svoje pripombe zaradi očitnih napak.

18 sklep VSL I Cp 901/93 z dne 14.12.1993

19 sodba Vrhovnega sodišča II Ips 444/93 z dne 13.4.1994

20 sodba VSC Cp 916/97 z dne 25.3.1998)

21 sodba VSL II Cp 560/99 z dne 17.10.2000)

22 sodba Vrhovnega sodišča II Ips 547/92 z dne 2.3.1993, ki se sicer nanaša na običajni pregled stiskalnice)

Pregled stvari mora opraviti tudi prodajalec, da se seznanijo s stanjem stvari. S tem prodajalec zaščiti svoj položaj, saj se s skrbnim pregledom izogne morebitnemu kasnejšemu očitku, češ da bi moral obstoj napake ob pregledu opaziti. Višje sodišče v Ljubljani je v sodbi I Cp 716/2009 zavzelo stališče, da mora pregled opraviti prodajalec osebno. Prodajalec se namreč ne more sklicevati na to, da se je zanesel, da stvar nima napak, ker je pregled opravil nekdo drug, na primer carina, ali prevoznik²³.

3.1.3 Skrite napake

Skrite napake so tiste, ki obstajajo že v času izročitve stvari oziroma takrat obstaja njihov vzrok, vendar jih takrat ni bilo mogoče ugotoviti z običajnim pregledom stvari (462. člen OZ). Skrite napake so tiste, ki se jih da ugotoviti samo z uporabo raznih naprav, ter tiste, ki jih lahko ugotovi samo strokovnjak, in tiste, ki jih je mogoče ugotoviti šele po preizkusu oziroma uporabi stvari²⁴.

Sodna praksa je kot skrite napake opredelila sledeče napake:

- pomanjkanje olja v menjalniku vozila, ki ga kupec z običajnim pregledom pri prevzemu vozila ni mogel opaziti, in ki ga glede na prevoženih 18.000 km tudi ni mogel pričakovati²⁵,
- napaka, zaradi katere je na avtomobilu počil zadnji most, saj na tako napako povprečen kupec ni dolžan biti pozoren ob običajnem pregledu avtomobila ob nakupu²⁶,
- za skrito napako gre tudi v primeru, ko je kupec ob nakupu avtomobila vedel za vse njegove lastnosti avtomobila, ni pa vedel, da te lastnosti predstavljajo napako, oziroma da je avtomobil zaradi teh lastnosti tehnično pomanjkljiv²⁷,
- pri skoraj novem avtomobilu dobrega videza je skrita napaka tudi poškodovanost vozila, saj te pri skoraj novih vozilih ni mogoče predpostavljati, prodajalec pa mora seznaniti kupca s pomembnimi lastnostmi stvari, ki niso očitne, kadar je verjetno, da jih kupec ne pričakuje²⁸.

Nadaljnji pogoj za možnost uveljavljanja pravic je obdobje, v katerem se pokaže skrita napaka - prodajalec odgovarja le za tiste skrite napake, ki se pokažejo pred potekom šestih mesecev od izročitve stvari (2. odstavek 462. člena OZ).

23 sodba VSL I Cp 716/2009 z dne 14.4.2009

24 Cigoj, Stojan, 1984, Veliki komentar zakona o obligacijskih razmerjih, Časopisni zavod uradni list SRS, komentar 482. člena ZOR, stran 1451

25 sodba Vrhovnega sodišča II Ips 210/98 z dne 13.4.1999

26 sodba VSC Cp 916/97 z dne 25.3.1998

27 sklep VSL II Cp 1070/2001 z dne 4.6.2002

28 sodba Vrhovnega sodišča II Ips 66/94 z dne 14.6.1995

3.1.4 Pravice in obveznosti kupca

Kupec mora prodajalca obvestiti o napaki, v nasprotnem primeru izgubi pravice, ki jih ima zaradi stvarnih napak. Izgubo teh pravic povzroči tudi zamuda roka za obvestilo. V takih primerih ostane kupcu le pravica do ugovora na znižanje kupnine v primeru, da kupnine še ni plačal ali je ni plačal v celoti, kadar ga prodajalec toži na plačilo kupnine (2. odstavek 480. člena OZ).

O očitnih napakah mora kupec pri negospodarski prodajni pogodbi obvestiti prodajalca v roku osmih dni od prevzema stvari oziroma od pregleda. Pri gospodarski pogodbi pa mora prodajalca o napaki nemudoma obvestiti. Nemudoma je treba razumeti kot takoj, ko je v okoliščinah posameznega primera to mogoče. Koliko časa ima podjetje na razpolago za obvestilo je odvisno od tega, kaj se šteje za normalno poslovanje tega podjetja. Beseda takoj ne pomeni dobesedno, da bi moralo podjetje tisti trenutek, ko napako ugotovi, že odposlati obvestilo²⁹.

O skritih napakah mora kupec pri negospodarski pogodbi obvestiti prodajalca v roku osmih dni, odkar je napako opazil, pri gospodarski pa nemudoma.

V obvestilu mora kupec natančno opisati napako in povabiti prodajalca, da stvar pregleda. Prodajalec mora namreč imeti možnost, da se prepriča, ali držijo trditve kupca o napaki. Kupec mora v obvestilu opisati, v čem je konkretna napaka, ne zadošča, da kupec v obvestilu navede samo na splošno, da vozilo ne dela v redu³⁰. Vendar pa se kupcu ni treba ukvarjati s tem, da poišče in prodajalcu sporoči vzrok napake. Zadošča že, da prodajalca obvesti le o končni posledici napake, torej v čem se napaka kaže, ne pa iz katerega vzroka je do napake prišlo³¹.

Za veljavnost obvestila o napaki ni potrebna pisna oblika, saj zakon ne določa obvezne pisne oblike. Kupec lahko prodajalca obvesti tudi ustno, vendar ima lahko kupec v takem primeru kasneje težavo z dokazovanjem, da je obvestilo res predal. Zato je bolj priporočljivo poslati pisno obvestilo. Tako si kupec zagotovi dokaz o tem, da je obvestilo predal pravočasno, ter kakšna je bila njegova vsebina. To je pomembno v primerih, ko se prodajalec skuša izogniti svoji odgovornosti s sklicevanjem na morebitne kupčeve napake v postopku uveljavljanja pravic. Ne more pa se prodajalec sklicevati na to, da je kupec obvestilo predal prepozno ali da je bilo obvestilo nepopolno, kadar prodajalec prepozno obvestilo sprejme v vsebinsko obravnavo³².

29 Cigoj, Stojan, 1984, Veliki komentar zakona o obligacijskih razmerjih, Časopisni zavod uradni list SRS, komentar 481. člena ZOR, stran 1449

30 sodba VSL I Cp 2762/2009 z dne 27.10.2009

31 sodba VSL I Cpg 473/2011 z dne 6.6.2011

32 sodba VSL I Cpg 473/2011 z dne 6.6.2011

V nekem primeru iz nedavne poslovne prakse je naše podjetje kupilo rabljeno vozilo, pri katerem smo v petem mesecu po nakupu opazili skrito napako. Ker je garancijski rok že potekel, smo se odločili, da bomo uveljavljali varstvo iz naslova skrite napake. Sodelavec, ki je bil zadolžen za podajo reklamacije prodajalcu, je smatral, da lahko obvestilo o napaki pošlje v roku dveh mesecev (kot sicer določa 37.a člen ZVPot, ki pa velja le za posle, pri katerih kot kupec nastopa potrošnik, to je fizična oseba). Tako je bilo obvestilo o napaki prodajalcu poslano v sedmem mesecu od nakupa vozila. Poleg tega v obvestilu ni bilo napisano, da je bila napaka ugotovljena že pred potekom šestih mesecev. O tem, kdaj je bila napaka ugotovljena, v obvestilu ni bilo nobenega podatka, glede na zapis pa se je dalo tudi razumeti, da je bila napaka ugotovljena neposredno pred tem, ko je bilo obvestilo poslano.

Prodajalec je zahtevek zavrnil, ker se je skliceval na to, da je bila napaka ugotovljena po poteku šestih mesecev. Naše podjetje je v tem primeru zaradi zamude roka izgubilo vse pravice, ki bi jih sicer imelo zaradi stvarne napake.

Roki za uveljavljanje pravic so med najpomembnejšimi informacijami, ki jih je treba poznati pri urejanju teh razmerij. Zamude rokov namreč ni mogoče popraviti na noben način. Ker so roki različno dolgi za očitne in za skrite napake ter za potrošnike in za ostale kupce, je treba dobro poznati celotni sistem.

Pravice kupca po ugotovitvi napake in pravočasnem ter pravilnem obvestilu so: odprava napake, znižanje kupnine, odstop od pogodbe in povrnitev škode (468. člen OZ).

1. Odprava napake se lahko izvede tako, da prodajalec poskrbi za popravilo vozila, ali da izroči novo vozilo. Popravilo vozila je mogoče zahtevati le, če se da popravilo opraviti na običajen način in če stroški popravila niso nesorazmerni³³. Odpravljanje napake s popravilom se lahko izvede večkrat zaporedoma, če se napaka ponavlja. Če prodajalec napake ne odpravi, ima kupec možnost tudi sam odpraviti napako s popravilom in od prodajalca zahtevati povračilo stroškov, pri čemer pa ima prodajalec možnost dokazovati, da so bili dejanski stroški odprave napake nižji³⁴. Če se stranki dogovorita za zamenjavo vozila, sme kupec prvo vozilo (z napako) uporabljati, dokler mu prodajalec ne izroči drugega, če je uporaba glede na vrsto in obseg napake seveda mogoča³⁵.
2. Kupnina se zniža v razmerju med vrednostjo stvari brez napake in vrednostjo stvari z napako ob sklenitvi pogodbe. Če se stranki o vrednostih ne

33 Cigoj, Stojan, 1984, Veliki komentar zakona o obligacijskih razmerjih, Časopisni zavod uradni list SRS, komentar 488. člena ZOR, stran 1467

34 sodba VSK Cp 867/99 z dne 8.5.2000

35 sklep Vrhovnega sodišča II lps 1072/2008 z dne 18.2.2009

sporazumeta, lahko vrednost določi cenilec avtomobilske stroke. Kupnino je treba znižati za toliko, da kupec ni oškodovan zaradi nakupa stvari z napako. Načeloma se kot vrednost stvari brez napake upošteva prodajna cena. Če pa so bile v prodajni ceni že upoštevane določene manjvrednosti avtomobila (na primer zaradi njegove starosti ali drugih okoliščin), potem je treba pri ugotavljanju pravičnega zmanjšanja kupnine upoštevati povprečne cene vozil istega tipa, letnika in stanja, v primerjavi s konkretno prodajno ceno³⁶.

3. Odstop od pogodbe je pravica kupca, ki povzroči razvezo pogodbe. Kupec sme od pogodbe odstopiti, če prodajalcu pred tem pusti dodatni rok za pravilno izpolnitev, torej za odpravo napake, in če prodajalec v tem roku ne izpolni pogodbe (1. odstavek 470. člena OZ). Zakon ne določa, koliko znaša dodatni rok. Ta rok določi kupec, rok pa mora biti primeren. Ali je rok primeren, je odvisno od okoliščin vsakega posameznega primera. V zadevi opr. št. II Ips 701/2009 je Vrhovno sodišče pojasnilo, da je rok primeren (razumen), če glede na normalen tek stvari, vrsto napake in normalne pogoje prodajalcu omogoča dovolj časa za izpolnitev obveznosti (dobavo novega vozila)³⁷.

V času, ko teče dodatni rok, sme kupec vozilo uporabljati, če prodajalec napake ne odpravlja. Uporaba vozila ne pomeni, da želi kupec ohraniti pogodbo v veljavi v primeru, ko prodajalec napake ne odpravi³⁸. Vrhovno sodišče je tudi odločilo, da je mogoče pogodbo razdreti tudi v primeru, ko je kupec dve polprikolici uporabljal še tri in pol leta oziroma štiri leta po reklamaciji napak. Čeprav sta se prikolici v tem času obrabili zaradi običajne rabe, je sodišče kupcu priznalo pravico do razdrtja pogodbe³⁹.

Če pride v času po poteku dodatnega roka, ko kupec vozilo z napako še vedno uporablja, ker mu prodajalec še ni izročil novega brez napake, do uničenja vozila, nosi riziko uničenja prodajalec, ker svoje obveznosti ni izpolnil v roku. V zadevi, ki jo je Vrhovno sodišče obravnavalo pod opr. št. II Ips 701/2009, je kupec uporabljal vozilo še 9 let od reklamacije, ker prodajalec ves ta čas ni dobavil novega vozila. Staro vozilo je bilo v prometni nesreči uničeno, in sodišče je prodajalcu naložilo, da mora kupcu izročiti novo vozilo kljub temu, da kupec starega ni mogel vrniti⁴⁰.

Če prodajalec napake ne odpravi niti v dodatnem roku, lahko kupec odstopi od pogodbe. Za odstop od pogodbe ni potrebna posebna pisna izjava kupca, ampak je pogodba razdrta že ob samem poteku dodatnega roka za izpolnitev na podlagi 471. člena OZ. Če kupec želi pogodbo ohraniti v veljavi po poteku

36 sklep VSL I Cpg 908/99 z dne 22.3.2000

37 sodba Vrhovnega sodišča II Ips 701/2009 z dne 3.10.2012

38 sodba VSL I Cpg 473/2011 z dne 6.6.2011

39 sodba in sklep Vrhovnega sodišča III Ips 13/2007 z dne 3.6.2008

40 sodba Vrhovnega sodišča II Ips 701/2009 z dne 3.10.2012

dodatnega roka, mora o tem obvestiti prodajalca. V nasprotnem primeru pogodba preneha veljati avtomatično. Kupec lahko odstopi od pogodbe tudi, če mu je prodajalec še pred določitvijo dodatnega roka izjavil, da ne bo izpolnil pogodbe⁴¹.

Posledice razveze pogodbe so, da mora kupec vrniti stvar, v takšnem stanju, v kakršnem jo je prejel, ob upoštevanju običajne dotrajanosti stvari zaradi običajne rabe. Če kupec ne more vrniti stvari v takem stanju, izgubi pravico odstopiti od pogodbe, ohrani pa druge pravice (lahko zahteva odpravo napake ali znižanje kupnine in povrnitev škode). Nadalje mora kupec pri odstopu od pogodbe prodajalcu povrniti koristi, ki jih je imel od stvari, če je pred razvezo pogodbe vozilo lahko uporabljal in če je od te uporabe imel koristi⁴². Prodajalec pa mora kupcu vrniti kupnino z obrestmi od dneva plačila do dneva vračila.

4. Kupec lahko zahteva povrnitev škode, tudi tiste, ki je zaradi tega nastala na njegovih drugih dobrinah (refleksna škoda). Škoda nastane zato, ker kupec vozila z napako ne more uporabljati. V takem primeru se škoda lahko izrazi v tem, da ima kupec stroške zaradi najema nadomestnega vozila.

Če gre za vozilo, s katerim kupec opravlja dejavnost, pa se škoda poleg stroška najema drugega vozila lahko izrazi tudi v izgubi dobička, kadar kupec ni mogel opravljati svoje dejavnosti. Zaradi stvarne napake lahko nastane škoda tudi na drugih kupčevih dobrinah. OZ nima posebnih določb v zvezi s tako škodo. To tematiko izrecno ureja ZVPot, kot bo opisano v nadaljevanju. Tudi po splošnem obligacijskem pravu pa je mogoče zahtevati povračilo te škode.

Pravico izbire med temi možnostmi ima kupec. Vendar ta pravica ni neomejena, ampak mora kupec opraviti razumno izbiro, ki v zadostni meri zaščiti njegove interese. Sodišče je recimo odločilo: Napako v lakiranju, ki je omejena na levi prednji blatnik, je vsekakor mogoče odpraviti z ustreznim popravilom tako, da vrednost in funkcionalnost avtomobila ne bi bila okrnjena. Prodajalec je napako priznal in ponudil popravilo, kupec pa na to ni pristal. V takem primeru kupec nima pravice vztrajati na zahtevku za zamenjavo avtomobila⁴³.

Pravice do odprave napake, znižanja kupnine in odstopa od pogodbe se med seboj izključujejo. Če je napaka odpravljena, kupec nima pravice zahtevati znižanja kupnine in tudi ne odstopiti od pogodbe.

41 sklep VSL I Cp 2036/2003 z dne 13.7.2004

42 sodba VSL I Cpg 473/2011 z dne 6.6.2011

43 sodba Vrhovnega sodišča II Ips 968/93 z dne 5.4.1995

Lahko pa kupec uveljavlja svoje pravice zaporedno. Če z nekim zahtevkom ne uspe ali če prodajalec na zahtevek ne da nobenega odgovora, lahko kupec izbere in uveljavlja drug zahtevek⁴⁴.

Pomembno je tudi, da lahko kupec vozilo z napako proda, pri tem pa ne izgubi vseh zahtevkov do prodajalca, kajti prodaja vozila ne pomeni, da se je kupec tem zahtevkom odpovedal. V primeru prodaje vozila izgubi kupec le pravico do razdrtja pogodbe, ker vozila ne more več vrniti prodajalcu. Vse ostale zahteve pa kupec obdrži⁴⁵. Smiselno pa je, da kupec v primeru prodaje vozila z napako poskrbi za ustrezne dokaze s katerimi bo lahko prodajalcu dokazal obstoj napake.

Povračilo škode lahko kupec zahteva poleg vsakega od zahtevkov iz prvih treh točk. Pogoji za uveljavljanje teh zahtevkov je, da kupec zahtevke postavi pravočasno. Zahtevke sme kupec uveljavljati v roku enega leta, odkar je prodajalcu poslal obvestilo o napaki. Po preteku enega leta kupec te pravice izgubi. Le v primeru, da prodajalec od kupca zahteva plačilo kupnine, ki ga kupec do takrat še ni opravil, ima kupec v postopku pravico ugovarjati, naj se kupnina zniža, ter zahtevati povrnitev škode.

3.1.5 Pogodbena omejitev ali izključitev prodajalčeve odgovornosti

Stranki lahko v pogodbi omejita ali izključita prodajalčevo odgovornost za napake (466. člen OZ). Tako določilo pa je nično v primeru, ko je bila napaka prodajalcu znana, pa o njej ni obvestil kupca. Tak primer je obravnavalo Vrhovno sodišče v zadevi, v kateri je prodajalec zamolčal dejansko prevožene kilometre⁴⁶. Prav tako je dogovor o izključitvi prodajalčeve odgovornosti ničen v primeru, če je prodajalec izsilil tako določbo z izkoriščanjem svojega prevladujočega položaja.

Izključitev odgovornosti se doseže z vnosom klavzule »videno – kupljeno«. Taka klavzula lahko pomeni izključitev odgovornosti tako za očitne kot tudi za skrite napake, kot je pojasnilo Višje sodišče v Ljubljani⁴⁷.

Odgovornost velja za izključeno tudi, če je v pogodbi navedeno, da je kupec stroj pregledal in preizkusil in da prodajalec kasnejših reklamacij ne bo upošteval⁴⁸.

44 Cigoj, Stojan, 1984, Veliki komentar zakona o obligacijskih razmerjih, Časopisni zavod uradni list SRS, komentar 488. člena ZOR, stran 1471

45 Cigoj, Stojan, 1984, Veliki komentar zakona o obligacijskih razmerjih, Časopisni zavod uradni list SRS, komentar 486. člena ZOR, stran 1457

46 sodba Vrhovnega sodišča II Ips 658/95 z dne 22.4.1997

47 sklep VSL I Cp 2036/2003 z dne 13.7.2004

48 sodba VSL II Cp 560/99 z dne 17.10.2000

Ni pa mogoče izključiti odgovornosti za izpolnitev obveznosti, ki je v pogodbi izrecno dogovorjena, torej za neko lastnost stvari, za katero se stranki izrecno dogovorita⁴⁹.

Položaj v primerih, ko je prodajalec vedel za napako, ali bi moral vedeti zanjo, pa je nekoliko drugačen (465. člen OZ). V takih primerih kupec ne izgubi svojih pravic, tudi če ni ravnal tako, kot bi moral:

- če stvari ni pravočasno pregledal,
- če prodajalca o napaki ni obvestil ali ga ni obvestil v roku,
- če se je skrita napaka pokazala šele po šestih mesecih od izročitve.

V vseh teh primerih ima kupec pravico zahtevati varstvo svojega položaja, ker mu je prodajalec napako zamolčal.

V poslovni praksi našega podjetja smo imeli primer, v katerem se je kot bistveno postavilo vprašanje, ali je prodajalec vedel za napako, zaradi katere je na vozilu prišlo do požara. Šlo je za osebni avtomobil, ki je bil oddan v najem najemniku. Požar je nastopil po daljši vožnji, in sicer v času, ko je bil motor ugasnjen, vozilo pa parkirano. Najemnik je vozilo parkiral pred hišo, v njem pa je v otroškem sedežu pustil spati otroka. Ker je bilo mrzlo, je najemnik vključil delovanje klimatsko-grelne naprave (REST), ki omogoča ogrevanje notranjosti vozila tudi pri ustavljenem in ugasnjenem vozilu. Ko se je najemnik po tridesetih minutah vrnil k vozilu, je opazil, da je zagorela plastična zaščita ob dnu vozila, zato je poklical gasilce. Vozilo je bilo v požaru uničeno.

Izvedenec, ki je ugotavljal vzrok nastanka požara, je kot najverjetnejši vir nastanka požara določil električno instalacijo grelnika filtra za gorivo, s katerega se je požar razširil zaradi vžiga goriva. V izvedenskem mnenju je navedel, da je bilo v mednarodnem prostoru (ZDA, Francija) več internetnih objav z napotitvami na servis zaradi tehnične napake na grelniku filtra za gorivo pri osebnih vozilih istega proizvajalca. Prodajalec avtomobila je nekaterim kupcem vozil iste znamke, vendar drugega tipa, že pred tem dogodkom poslal obvestila o potrebi po zamenjavi filtra za gorivo zaradi možnosti nastanka kratkega stika v napajalnem konektorju gretega filtra, ki bi lahko nastal zaradi vdora vlage in bi lahko povzročil tudi požar na vozilu. Za to konkretno vozilo proizvajalec lastniku ni poslal takega obvestila.

Rok za uveljavljanje pravic iz naslova skrite stvarne napake je v tem primeru že potekel, ker se je napaka pokazala po poteku 6 mesečnega roka od nakupa avtomobila (prav tako pa je že potekel tudi garancijski rok). Kupec bi se sicer lahko skliceval na okoliščino, da potek 6 mesečnega roka prodajalca ne reši odgovornosti za napako zato, ker je prodajalec zanjo vedel (465. člen OZ), saj je poslal obvestila

49 sodba Vrhovnega sodišča II Ips 220/2000 z dne 18.10.2000

o tovrstni napaki na drugih tipih vozil iste znamke. Ker pa za konkretni tip vozila takega obvestila ni poslal, bi imel kupec težavnejše dokazovanje prodajalčeve vednosti o tem, da je napaka podana tudi na takem tipu vozila. Prodajalec bi verjetno ugovarjal, da bi v primeru, če bi vedel, da napaka obstaja tudi na teh tipih, o tem poslal obvestilo, tako kot je storil za druge tipe vozil. Poleg tega bi prodajalec verjetno tudi trdil, da za napako ni vedel v času prodaje vozila, ampak je zanj izvedel šele kasneje. Izid dokazovanja o vednosti prodajalca o napakah na teh vozilih bi bil zato precej negotov. V konkretnem primeru se naše podjetje ni odločilo za to možnost, saj smo ocenili, da imamo premalo možnosti za uspešen izid. Zato smo zahtevali izplačilo škode od zavarovalnice, pri kateri smo imeli sklenjeno kasko zavarovanje, po sistemu obračuna totalne škode. Zavarovalnica je škodo povrnila.

3.1.6 Mehanizem za varstvo pravic

Varstvo pravic, ki jih določa OZ, se izvaja v sodnih postopkih po določbah Zakona o pravnem postopku (ZPP). Postopek je formalen in relativno drag, v primeru kupčevega uspeha v pravdi pa mu mora prodajalec povrniti priznane stroške, ki jih odmeri sodišče.

3.2 SPLOŠNE UZANCE ZA BLAGOVNI PROMET

Splošne uzance za blagovni promet veljajo za nakup in prodajo blaga. Uporabljajo se, razen če se stranke dogovorijo, da se ne uporabljajo. Uporabljajo pa se tudi za vsa tista vprašanja, ki v OZ niso urejena, v uzancah pa so urejena (12. člen OZ). Na področju stvarnih napak so to sledeče določbe:

- glede stroškov ugotavljanja kakovosti blaga: stroške ugotavljanja kakovosti nosi kupec, če pa se ugotovi obstoj napak, za katere odgovarja prodajalec, mora le-ta kupcu povrniti stroške ugotavljanja teh napak (139. člen Uzanc);
- izraz »videno-kupljeno« po 145. členu Uzanc pomeni, da je kupec pregledal blago in odobril njegovo kakovost, zato prodajalec ne odgovarja za napake, razen v primeru preslepitve;
- če sta pri pregledu prisotni obe stranki, mora kupec ugovarjati zaradi neustrezne kakovosti takoj pri samem ugotavljanju, če pa prodajalec ni navzoč, pa mu mora kupec svoje ugovore sporočiti brez odlašanja (150. člen Uzanc);
- položaj v primeru, ko je izročena stvar boljše kakovosti, kot je bilo dogovorjeno: kupec takega blaga ne sme zavrniti, razen če nima upravičenega interesa za to, da dobi blago ravno dogovorjene kakovosti, prodajalec pa za boljše blago ne sme zahtevati višje cene, kot je bila dogovorjena za blago slabše kakovosti (157. člen Uzanc).

3.3 ZAKON O VARSTVU POTROŠNIKOV

Naše podjetje sklepa precejšnje število pogodb o prodaji vozil s fizičnimi osebami, ki imajo lastnost potrošnikov, zato je v praksi pomembno poznavanje posebne ureditve, ki velja za potrošnike. Kdo se šteje za potrošnika, določa Zakon o varstvu potrošnikov v 2. odst. 1. člena. Po tej določbi so potrošniki fizične osebe, ki kupujejo blago za osebne namene. Pri urejanju razmer s temi osebami je treba poleg ureditve, ki velja po OZ, upoštevati tudi specialno ureditev po ZVPot. Ureditev po ZVPot dopolnjuje in podrobneje ureja splošno ureditev po OZ, v določenih primerih pa uvaja ureditev, ki je za kupca bolj ugodna kot ureditev po OZ.

Zakon o varstvu potrošnikov velja v pretežnem delu le za pogodbe, ki jih sklepajo na strani prodajalca podjetja, na strani kupca pa potrošniki. Le določena poglavja tega zakona veljajo tudi za kupce, ki so podjetja, na primer poglavje o odgovornosti za izdelek in poglavje o garanciji (določbi 11.a in 21.č člena ZVPot).

3.3.1 Stvarne napake po ZVPot ter razlike v primerjavi z ureditvijo po OZ

Stvarne napake opredeljuje ZVPot v 37. členu na enak način kot OZ. V 4. odst. 37. člena ZVPot tudi izrecno določa, da se za odgovornost za napake uporabljajo določbe OZ. Dodatno je v ZVPot določeno le, kako se presoja primernost blaga za normalno rabo: glede na običajno blago enake vrste in ob upoštevanju kakršnihkoli prodajalčevih izjav o značilnostih blaga, ki jih je dal prodajalec ali proizvajalec z oglaševanjem, predstavitvijo izdelka ali navedbami na blagu samem (3. odst. 37. člena ZVPot).

Sistem zahtevkov je enako kot v OZ urejen tako, da kupec svoje pravice uveljavlja proti prodajalcu. Povrnitev škode, ki jo napaka na prodanem izdelku povzroči na drugih dobrinah, pa na podlagi 1. odstavka. 4. člena ZVPot kupec zahteva od proizvajalca.

Rok za obvestilo o napaki je po ZVPot daljši kot v OZ, in sicer dva meseca (37.a člen ZVPot).

Nadaljnja razlika je tudi, da v obvestilu po ZVPot kupcu ni treba pozvati prodajalca, da si stvar ogleda. V 2. odst. 37.a člena ZVPot namreč ni izrecno določeno, da je treba prodajalcu podati tak poziv, ampak mora kupec prodajalcu omogočiti, da si stvar ogleda. Prodajalec mora torej sam dati pobudo za ogled stvari. V zvezi z ogledom vozila je sodna praksa zavzela stališče, da je kupec s tem, ko je prodajalca

obvestil o napaki, in imel vozilo parkirano pred svojim domom, prodajalcu omogočil ogled⁵⁰.

Daljši je tudi rok, v katerem prodajalec odgovarja za skrite napake (37.b člen), in sicer dve leti, če gre za rabljeno stvar pa eno leto od izročitve (OZ določa enotni rok 6 mesecev). ZVPot dodatno določa še domnevo, da je napaka obstajala že v času izročitve, če se pojavi v roku 6 mesecev od izročitve (3. odst. 37.b člena). To je za kupca ugodno, ker mu ni treba dokazovati časa nastanka napake. Prav tako je po ZVPot daljši rok, po preteku katerega kupčeve pravice ugasnejo, če jih ne uveljavlja, in sicer je to dve leti (po OZ pa eno leto).

Kupčevi zahtevki v primeru stvarne napake so po ZVPot nekoliko drugače urejeni kot v OZ. Potrošnikove pravice so določene v 37.c členu:

- zahtevati odpravo napake,
- zahtevati vrnitev dela plačanega zneska,
- zahtevati zamenjavo blaga z novim brezhibnim blagom,
- zahtevati vrnitev plačanega zneska,
- zahtevati povračilo škode in stroškov, zlasti stroškov materiala in nadomestnih delov, stroškov dela ter stroškov prenosa in prevoza izdelkov.

V zvezi s stroški, ki nastanejo ob zamenjavi blaga z napako za blago brez napake, je luksemburško Sodišče v zadevah C-65/09 in C-87/09 zavzelo stališče, da mora prodajalec v primeru zamenjave blaga nositi tudi stroške odstranitve blaga z napako. To pomeni, da mora prodajalec avtomobil z napako odpeljati na lastne stroške in pokriti tudi stroške storitve zamenjave pokvarjenega dela. Vendar pa je sodišče v teh zadevah še pojasnilo, da pravica potrošnika do odstranitve blaga z napako ni neomejena. Če bi taka odstranitev prodajalcu povzročila nesorazmerno visoke stroške, napake pa ne bi bilo mogoče odpraviti na drugačen način, bi del teh stroškov moral nositi tudi sam kupec⁵¹.

Dodatna kupčeva pravica, ki jo je uvedel ZVPot in ki v OZ ni določena, je zahtevati vračilo plačanega zneska. ZVPot v nasprotju z OZ ne določa možnosti odstopa od pogodbe. V primeru razdrtja pogodbe bi moral kupec vrniti stvar, prodajalec pa kupnino. ZVPot pa omogoča, da prodajalec vrne kupnino, kupec pa stvar obdrži, kar je za kupca ugodneje.

V 37. č členu ZVPot je izrecno določeno, da odgovornosti prodajalca za stvarne napake ni mogoče izključiti ali omejiti z nobenim pogodbenim določilom. Smisel te določbe je, da prodajalci, ki imajo močnejšo pogajalsko pozicijo kot potrošniki, ne morejo pogodbeno prisiliti potrošnikov k odpovedi pravicam, ki jih zakon sicer

50 sodba VSM I Cp 933/2010 z dne 12.7.2010

51 Vatovec, Katarina, 2011, *Kdo nosi stroške zamenjave blaga z napako? Pravna praksa št. 24-25, str. 32*

določa. Ta ureditev je za kupca bistveno bolj ugodna kot ureditev po OZ, pri kateri je možna pogodbeno omejitev ali izključitev pravic. .

Dodatno določa ZVPot v 39. členu rok osmih dni, v katerem mora prodajalec, v primeru nesporne napake, ugoditi kupčevemu zahtevku. Če pa je obstoj napake sporen, mora prodajalec v istem roku kupcu pisno odgovoriti na reklamacijo.

3.3.2 Odgovornost za refleksno škodo

Odgovornost za škodo, ki zaradi napake na neki stvari nastane na drugih dobrinah, ZVPot ureja v posebnem poglavju z naslovom »Odgovornost za izdelek«. Pravica do povračila škode na drugih dobrinah po določbah tega poglavja pripada na podlagi 11.a člena ZVPot tudi drugim osebam, ki nimajo statusa potrošnika. Te pravice lahko torej uveljavljajo tudi podjetja.

ZVPot v 4. členu uvaja to odgovornost primarno za proizvajalce. Za proizvajalca se po določbi 11. odst. 1. člena ZVPot štejejo tudi uvozniki in distributerji. To je potrdilo tudi Višje sodišče v Ljubljani v zadevi, v kateri je uvoznik, ki ga je kupec tožil za povračilo nastale škode zaradi samodejne sprožitve zračne blazine, trdil, da za to škodo ni odgovoren, ker vozila kot uvoznik ni dal v promet. Zatrjeval je, da je vozilo dal v promet proizvajalec v Franciji oziroma prodajalec v Sloveniji. Vendar je sodišče pojasnilo, da je treba upoštevati definicijo proizvajalca, kot jo je vzpostavil ZVPot, in da je zato treba šteti, da je tudi uvoznik proizvajalec. Zato je sodišče uvozniku naložilo povračilo škode⁵². ZVPot določa tudi, da če proizvajalca ni mogoče ugotoviti, se za proizvajalca šteje vsak dobavitelj.

Napako, ki vzpostavlja odgovornost za refleksno škodo, opredeljuje ZVPot v 6. členu. Izdelek ima napako, kadar njegova varnost ni takšna, kot jo lahko potrošnik upravičeno pričakuje, pri čemer je treba upoštevati zlasti predstavitev izdelka glede na namembnost, predvidljivo uporabo izdelka na razumen način in čas, ko je bil izdelek dan v promet (samo zato, ker je bil pozneje dan v promet boljši izdelek, se ne šteje, da ima prejšnji izdelek napako).

Pogoji za nastop te odgovornosti so torej drugačni kot za nastop jamčevalnih zahtevkov. Vsaka stvarna napaka še ne povzroči nastopa odgovornosti za izdelek, ker mora biti izpolnjen še dodatni pogoj nevarnosti izdelka.

Trajanje odškodninske obveznosti proizvajalca je določeno za deset let od dneva, ko je ta izdelek dal v promet (9. člen ZVPot).

Pogodbena omejitev ali izključitev pravic, ki so določene v ZVPot, ni mogoča zaradi določbe 30. odst. 1. člena ZVPot. Izrecno je prepovedana tudi pogodbeno omejitev

⁵² sodba VSL II Cp 1106/2004 z dne 12.4.2005

ali izključitev odgovornosti za refleksno škodo, in sicer na podlagi določbe 11. člena ZVPot. Zakon pa določa naslednje razloge za izključitev proizvajalčeve odgovornosti za to škodo:

- proizvajalec ni dal izdelka v promet,
- izdelka ni izdelal za prodajo ali kakršnokoli drugo obliko distribucije v ekonomske namene, niti v okviru svoje dejavnosti,
- napake, ki je povzročila škodo, ni bilo v času, ko je proizvajalec dal izdelek v promet,
- napaka je posledica skladnosti izdelka s prisilnimi predpisi,
- proizvajalec je izdelal le sestavni del ali surovino, napaka pa je nastala zaradi konstrukcije oz. izdelave izdelka, ali zaradi navodila proizvajalca izdelka,
- svetovna raven znanosti in tehničnega napredka v času, ko je dal izdelek v promet, ni bila takšna, da bi bilo možno napako na izdelku odkriti (npr. z znanimi metodami in analizami)

Obstoj teh razlogov mora dokazati proizvajalec.

Zakon določa omejitve odškodnine za škodo na drugih stvareh glede na namen uporabe stvari. Škodo na drugih stvareh je treba povrniti le v primeru, če je poškodovana stvar običajno namenjena za zasebno uporabo in jo je oškodovanec uporabljal pretežno za zasebno uporabo (2. odst. 4. člena ZVPot). Določena pa je tudi soudeležba oškodovanca pri škodi, in sicer do višine 500 EUR.

Oškodovanec mora dokazati obstoj napake, nastanek škode in vzročno zvezo med njima (7. člen ZVPot). V zvezi z dokazovanjem je sodišče v zadevi VSL II Cp 1106/2004 z dne, 12.4.2005, pojasnilo, na kakšen način sme kupec (potrošnik) dokazovati obstoj napake in nastanek škode. V tem primeru je med vožnjo prišlo do samodejne sprožitve zračne blazine, zaradi česar je voznik utrpel udarec v glavo in prsni del telesa, kar je pri njem povzročilo telesno poškodbo lažje stopnje. Kupec je zato zahteval plačilo odškodnine za prestane telesne bolečine in neprijetnosti med zdravljenjem, ter za zmanjšanje življenjskih aktivnosti zaradi trajnih posledic. V postopku je bilo ugotovljeno, da se je zračna blazina sprožila zaradi skrite napake, ki je bila prisotna že v času, ko je uvoznik izdal izjavo o ustreznosti in tehnični brezhibnosti vozila (potrdilo o homologaciji). Kupec je obstoj napake in nastanek škode dokazoval s svojo lastno izjavo, z izjavo priče o poteku dogodka, z dopisom policije o tem, da je dogodek istega dne prijavil policiji, ter z dokumentacijo, iz katere je bilo razvidno, da je bil reklamacijski zahtevek pozitivno rešen. Uvoznik je v postopku ugovarjal, da bi moral kupec kot edini veljavni dokaz o napaki in škodi predložiti izvedensko mnenje. Sodišče pa je pojasnilo, da ni nobenih ovir, da kupec samodejno in neupravičeno sprožitev blazine dokazuje z drugimi dokazi in ne nujno le z izvedenskim mnenjem. Kot okoliščino, ki izkazuje obstoj skrite napake kot

vzroka za sprožitev blazine, je sodišče upoštevalo tudi, da je uvoznik vozilo na podlagi kupčeve reklamacije popravil (sproženo zračno blazino je nadomestil z novo). Uvoznik se je nato skušal razbremeniti odgovornosti tudi tako, da je trdil, da na avtomobilu ni bilo napake v času, ko je bil avtomobil dan v promet. To je dokazoval s svojo pisno izjavo o ustreznosti in tehnični brezhibnosti vozila. Sodišče pa je ocenilo, da zgolj taka izjava ni zadosten dokaz, in je uvozniku naložilo poplačilo odškodnine.

Primer iz prakse

Primer z nastankom refleksne škode smo imeli tudi v našem podjetju. Šlo je za požar na osebni avtomobilu, oddanem v najem fizični osebi, ki sem ga opisal v poglavju 3.1.5. V tem požaru so bile uničene tudi najemnikove stvari, ki so bile v vozilu, in sicer otroški sedež in smučarska oprema dveh odraslih oseb. Najemnik je zato na podlagi določbe 4. člena ZVPot zahteval povračilo odškodnine za te uničene stvari od proizvajalca vozila. Te stvari so bile namenjene za zasebno uporabo in potrošnik jih je tudi uporabljal zgolj za zasebno uporabo, škoda pa je presegala vrednost 400 EUR, kar je bil v tedanjem času določen pogoj za izplačilo tovrstne škode. Prav tako je bil izpolnjen tudi pogoj nevarnosti izdelka po 6. členu ZVPot. Ostajala ni nobena okoliščina, ki bi izključevala odgovornost proizvajalca, pa tudi desetletno obdobje proizvajalčeve odgovornosti še ni poteklo, zato je bil proizvajalec dolžan to škodo povrniti.

Na podlagi iste določbe bi lahko povračilo škode na drugih dobrinah, če bi bile v požaru uničene, zahtevalo tudi naše podjetje kot lastnik vozila, četudi nima položaja potrošnika po zakonu o varstvu potrošnikov, ker pravica do povračila te škode na podlagi določbe 11.a člena ZVPot pripada ne samo potrošnikom, ampak tudi drugim osebam. V tem konkretnem primeru pa na lastnikovih stvareh taka škoda ni nastala, saj se v vozilu v času požara niso nahajale nobene lastnikove stvari.

3.3.3 Mehanizem za varstvo pravic

Uresničevanje ZVPot nadzira Tržni inšpektorat RS. Če podjetje neupravičeno zavrne potrošnikovo zahtevo za odpravo napake, zamenjavo blaga ali vračilo plačanega zneska, lahko Tržni inšpektorat RS izda odločbo, s katero podjetju odredi, naj ugotovi potrošnikovi zahtevi (71. členu ZVPot). Tako odločbo inšpektorat izda v primerih, ko med potrošnikom in podjetjem ni spora o obstoju napake, ali če je napaka nedvomno dokazana, na primer če potrošnik predloži mnenje izvedenca o obstoju napake. V zadevi opr. št. U 2100/2000 je upravno sodišče potrdilo odločbo tržnega inšpektorata, ki je izvajalcu servisne storitve na avtomobilu zaradi napačno

izvedenega servisa naložilo, da lastniku povrne stroške servisa. Lastnik je napačno storitev dokazal z izvedenskim mnenjem Naravoslovno – tehnične fakultete⁵³.

Poleg tega pa inšpektorat s svojimi ukrepi skrbi tudi za to, da do kršitev potrošnikov sploh ne pride. Če na primer garancijski list ne vsebuje podatkov, ki jih mora vsebovati po določbi 16. člena ZVPot, ali če blagu ni priloženo navodilo za uporabo po določbi 33. člena, ali če podjetje ne izroči označb, certifikata, izjave o skladnosti, garancijskega lista, navodila za sestavo in uporabo ter seznama pooblaščenih servisov in drugih dokumentov po 34. členu, inšpektorat izda odločbo o prepovedi prodaje blaga do odprave teh pomanjkljivosti.

4 NAJEMNA POGODBA

4.1 OBLIGACIJSKI ZAKONIK

4.1.1 Stvarne napake pri najemnih pogodbah

Na podlagi 3. odstavka 100. člena OZ se pri vseh dvostranskih pogodbah uporabljajo pravila o odgovornosti za napake, kot so določena za prodajalca pri prodajni pogodbi, razen če je za posamezno pogodbo izrecno določeno kaj drugega. Ureditve stvarne napake pri najemnih pogodbah nekoliko odstopa od splošne ureditve zato, ker najemno razmerje traja dlje časa kot prodajni posel. Pri prodaji je bistveno zagotavljanje brezhibnosti v trenutku izročitve stvari, najemodajalec pa mora zagotavljati stanje brezhibnosti ne le ob izročitvi stvari najemniku, ampak tudi kasneje. Tej posebnosti najemne pogodbe se prilagaja tudi sistem sankcij za stvarne napake, ki vključuje tako napako ob izročitvi stvari najemniku, kot tudi tiste, ki nastanejo med trajanjem najemnega razmerja⁵⁴.

OZ ureja stvarne napake pri najemnih pogodbah v členih od 592 do 598. ZOR je to tematiko urejal v členih od 573 do 579. Ureditvi po obeh zakonih sta smiselno enaki.

V 592. členu OZ je določeno, da najemodajalec odgovarja najemniku za vse napake na stvari, ki je bila dana v najem, ki ovirajo njeno dogovorjeno ali običajno rabo, ne glede na to, ali je zanje vedel ali ne, ter za manjkajoče lastnosti ali odlike, ki so bile izrecno ali molče dogovorjene. Neznatne napake se tako kot pri prodajni pogodbi ne upoštevajo.

Najemodajalec ne odgovarja za napake, ki so bile najemniku ob sklenitvi pogodbe znane ali mu niso mogle ostati neznane (593. člen OZ). Odgovarja pa za napako, ki

⁵³ sodba UPRS U 2100/2000 z dne 4.2.2003

⁵⁴ Juhart, Miha, Plavšak, Nina, 2004, *Obligacijski zakonik s komentarjem, posebni del*, 3. knjiga, *Gospodarski vestnik*, komentar 597. člena, stran 670

je ostala najemniku neznana, če je najemodajalec zanjo vedel, pa jo je namenoma zamolčal (593. člen OZ). Najemodajalec odgovarja za vse napake, če je trdil, da stvar nima nobenih napak (594. člen OZ). To pravilo je določeno zato, ker lahko najemodajalec s svojimi zagotovili o tem, da stvar nima napak, najemnika prepriča, da si stvari ne ogleda in se tako ne prepriča, kakšno je resnično stanje stvari. Zato je treba za take primere določiti odgovornost najemodajalca⁵⁵.

Odgovornost za stvarne napake je lahko s pogodbo izključena ali omejena. Tako pogodbeno določilo je nično, če je najemodajalec vedel za napake, pa jih je najemniku namenoma zamolčal, ali če je napaka taka, da onemogoča rabo stvari, ali če je najemodajalec izkoristil svoj prevladujoči položaj in to določbo izsilil (595. člen OZ).

Najemnik mora brez nepotrebnega odlašanja obvestiti najemodajalca o vsaki napaki na stvari, ki se pokaže med najemom, razen če najemodajalec zanjo že ve (596. člen OZ). Rok za obvestilo torej pri najemni pogodbi ni tako natančno določen kot pri prodajni pogodbi. Ali je bilo obvestilo podano brez nepotrebnega odlašanja, bo treba ugotoviti v vsakem posameznem primeru ob upoštevanju konkretnih okoliščin. Rok je določen enako za fizične in pravne osebe.

Če najemnik najemodajalca ne obvesti o napaki, izgubi pravico do povračila škode, ki nastane zaradi napake (3. odstavek 596. člena OZ). Ne izgubi pa drugih pravic. V tem se kaže razlika v položaju najemnika in položaju kupca – kupec v primeru, da o napakah ne obvesti prodajalca, izgubi skoraj vse pravice (ostane mu le pravica do ugovora na znižanje kupnine v primeru, da ga prodajalec toži na plačilo kupnine), medtem ko najemnik izgubi le pravico do povračila škode, ohrani pa ostale pravice, ki so določene v 597. členu OZ (odprava napake, odstop od pogodbe, znižanje najemnine).

Če napake ni mogoče odpraviti, lahko najemnik po lastni izbiri odstopi od pogodbe ali zahteva znižanje najemnine. Če je napako mogoče odpraviti brez večjih nevšečnosti za najemnika, lahko najemnik zahteva odpravo napake ali znižanje najemnine.

Če pa postopek odpravljanja napake v precejšnji meri in daljši čas ovira uporabo vozila, lahko najemnik odstopi od pogodbe. Zahteva pa lahko tudi znižanje najemnine v sorazmerju s tem, koliko je bila zaradi popravil uporaba stvari omejena (590. člen OZ).

55 Cigoj, Stojan, 1984, Veliki komentar zakona o obligacijskih razmerjih, Časopisni zavod uradni list SRS, komentar 574. člena ZOR, stran 1694

Če napaka ni odpravljena v primernem roku, lahko najemnik odstopi od pogodbe ali zahteva znižanje najemnine. V primeru pravočasnega obvestila o napaki ima najemnik tudi pravico do povračila škode.

Pri najemnem razmerju je ureditev za napake stvari enaka v primerih, ko gre za očitno napako ali za skrito napako. V 598. členu OZ je določeno, da velja enak sistem najemnikovih pravic, ki je določen za napake ob izročitvi, tudi za napake v času trajanja najema. Pri najemni pogodbi je torej rok za uveljavljanje pravic iz skritih napak določen drugače kot pri prodajni pogodbi. Pri prodajni pogodbi je določen fiksno za čas šestih mesecev, pri najemnih pogodbah pa za toliko časa, kolikor traja najemno razmerje. Stvar mora po kvaliteti ustrezati dogovoru ves čas trajanja najema⁵⁶.

4.1.2 Mehanizem za varstvo pravic

Varstvo najemnikov pravic se uveljavlja na enak način kot v primeru stvarnih napak pri prodajni pogodbi, to je v sodnem postopku.

4.2 ZAKON O VARSTVU POTROŠNIKOV

Zakon o varstvu potrošnikov ščiti tudi pravice potrošnikov ob sklepanju in izpolnjevanju najemnih pogodb, saj tudi najemna razmerja spadajo med trženje blaga in storitev, ki jih omenja zakon v 1. členu. Potrošnik pa je po 2. odst. 1. člena ZVPot ne samo tista oseba, ki blago kupi, temveč tudi tista, ki blago uporablja (na primer na podlagi najemne pogodbe). ZVPot nima konkretnih določb, ki se nanašajo na najemne pogodbe, zato velja splošna ureditev stvarnih napak v členih od 37. do 37.č, in tudi določbe II. poglavja o odgovornosti proizvajalca za škodo, ki jo izdelek z napako povzroči na drugih dobrinah. Tudi mehanizem za varstvo potrošnika - najemnika je enak kot pri stvarnih napakah pri prodajnih pogodbah.

4.3 PRIMERJAVA MED POLOŽAJEMA KUPCA IN NAJEMODAJALCA

V diplomskem delu želim posebej izpostaviti problem, ki nastane zaradi različne vloge podjetja, ki na eni strani nastopa kot kupec in na drugi kot najemodajalec vozila. Glede tega sem si z delom v praksi pridobil veliko izkušenj in lahko to ilustriram na treh konkretnih primerih okvar na sklopkah osebnih avtomobilov.

56 Cigoj, Stojan, 1984, Veliki komentar zakona o obligacijskih razmerjih, Časopisni zavod uradni list SRS, komentar 579. člena ZOR, stran 1701

Vsa tri vozila so bila iste znamke in istega tipa, kupljena so bila pri istem prodajalcu, ter nato oddana v najem dvema fizičnima osebama in eni pravni osebi. V prvem primeru se je napaka pokazala v času, ko je za vozilo še veljala garancija, v drugih dveh primerih pa po poteku garancijskega roka.

V vseh treh primerih vzrok za nastanek okvare na sklopki ni bil z gotovostjo ugotovljen. Izvedenec, ki ga je angažiral lastnik, je po pregledu vozil kot možen vzrok navedel, tako napako pri izdelavi, kot tudi nepravilno uporabo avtomobila, in se glede vzroka ni mogel dokončno opredeliti.

V primeru vozila, za katerega je še veljala garancija, je proizvajalec napako odpravil brez ugovorov. Proizvajalec je plačal vse stroške odprave napake in stroške nadomestnega vozila za čas, ko je trajalo popravilo. Najemodajalec je najemniku priskrbel drugo vozilo, s katerim se je najemno razmerje nadaljevalo, in najemnik ni imel nobenih dodatnih stroškov.

Ob nastopu drugih dveh primerov se je lastnik ponovno obrnil na proizvajalca z zahtevo za odpravo napake, pri tem pa se je skliceval na izvedensko mnenje, ki ni izključilo možnosti vzroka stvarne napake v nepravilni izdelavi, in na prvi primer, ki je bil ob istovrstni napaki ugodno rešen. Lastnik je zato izrazil prepričanje, da bo proizvajalec raziskal možnosti za morebitni obstoj serijske napake. Proizvajalec pa je lastnikov zahtevke zavrnil v obeh primerih. Zavrnitvi zahtevka je priložil še mnenje svojega izvedenca o tem, da je vzrok za okvaro gotovo v nepravilni uporabi avtomobilov.

Lastnik je nato napake odpravil na svoje stroške in zahteval povračilo stroškov za odpravo napak od najemnikov. Skliceval se je na to, da je do napake prišlo zaradi nepravilne uporabe, zaradi česar naj bi bila najemnika odgovorna za nastanek napake, tako kot je izhajalo iz mnenja, ki ga je pridobil proizvajalec.

Najemnika bi lahko trdila, da okvara ni nastala zaradi napačne uporabe, ampak da je šlo za stvarno napako, katere vzrok je v napačni izdelavi. Ker je lastnik razpolagal z mnenjem proizvajalčevega izvedenca, da je do napake prišlo zaradi napačne uporabe, bi morala najemnika v dokaz svojih trditvev o pravilni uporabi pridobiti drugo izvedensko mnenje, ki bi potrdilo njuni trditvi. Najemnik, fizična oseba, se za to možnost ni odločil zaradi prevelikih stroškov postopka za ugotavljanje vzroka napake in zaradi negotovega izida, ampak je na poziv plačal zahtevani znesek za odpravo napake. Najemnik, pravna oseba, pa je pridobil mnenje tretjega izvedenca, ki pa je bilo enako nedorečeno kot mnenje prvega izvedenca, ki ga je pridobil lastnik. Na podlagi tega je nato lastniku predlagal sklenitev poravnave z delitvijo stroškov za odpravo napake. Lastnik se je s tem strinjal zaradi interesa po nadaljevanju poslovnega razmerja z najemnikom.

Kadar podjetje odda v najem vozilo, za katerega garancija ne velja več, prav tako pa so potekli tudi roki za uveljavljanje napak iz prodajne pogodbe, podjetje kot kupec nima več nobenih pravic v razmerju do prodajalca, medtem ko po drugi strani kot najemodajalec odgovarja najemniku za te stvarne napake, zato mora najemniku povrniti njegove stroške oziroma poskrbeti za nadaljevanje izpolnitve najemne pogodbe z drugim vozilom. Enak položaj nastopi tudi v primeru, ko najemnik prepozno obvesti najemodajalca o napaki, čeprav je le-ta nastala v času, ko bi najemodajalec lahko še pravočasno uveljavljal svoje pravice kot kupec vozila v razmerju do prodajalca, pa tega v roku ne more storiti, ker ga je najemnik prepozno obvestil. Najemnik v takih primerih ne izgubi svojih pravic, medtem ko najemodajalec kot kupec svojih pravic v razmerju do prodajalca ne more več zaščititi. Lahko pa seveda zahteva povračilo škode od najemnika, ki ni izpolnil svoje dolžnosti, da o napaki obvesti najemodajalca brez nepotrebne odlašanja, kot določa 596. člen OZ. Ta najemnikova obveznost je določena tudi v najemnih pogodbah, ki jih sklepa naše podjetje.

5 GARANCIJA ZA BREZHIBNO DELOVANJE

Pri prodaji motornih vozil proizvajalci ne sklepajo pogodb s končnimi kupci, ampak te pogodbe sklepajo trgovci. Pravna pravila o garanciji za brezhibno delovanje stvari pa vzpostavljajo neposredno pravno razmerje med proizvajalci in kupci⁵⁷.

Garancija za brezhibno delovanje je izjava proizvajalca strojev, motorjev ali drugega tehničnega blaga, da jamči za brezhibno delovanje v določenem času. V avtomobilski industriji se garancija včasih določa alternativno z dvema okoliščinama, ali s časovnim rokom ali s številom prevoženih kilometrov.

Garancijsko izjavo kupcu izroči prodajalec. Izjava se poda v obliki garancijskega lista.

Garancija vzpostavlja obveznost proizvajalca in prodajalca, zato sta zavezanca za izpolnitev garancijskih zahtevkov tako prodajalec kot tudi proizvajalec.

Garancija se daje za brezhibno delovanje. Kaj se šteje za brezhibno delovanje, je odvisno od pričakovanih lastnosti vsake posamezne vrste stvari, za katero je dana garancija. Garancija ne more biti dana za določeno porabo goriva. Med več vozili istega tipa je mogoče pričakovati večja odstopanja v voznih razmerah, naloženosti vozil, dolžinah relacij in ostalih okoliščinah, ki vplivajo na porabo. Zato je težko natančno predvideti porabo goriva in jamstva za pravilnost te ocene ni mogoče dati. V nekem primeru je bila pričakovana poraba 32-35 litrov na 100 km, dejanska

⁵⁷ Juhart, Miha, Plavšak, Nina, 2004, *Obligacijski zakonik s komentarjem, posebni del, 3. knjiga, Gospodarski vestnik, komentar 481. člena, stran 201*)

poraba pa 36-37 litrov na 100 km, in tega odstopanja sodišče ni opredelilo za pretirano razliko v porabi, ter je zaključilo, da ne gre za stvarno napako⁵⁸.

Garancijo urejajo OZ v členih od 481 do 487 (smiselno enako ureditev je vseboval tudi ZOR v členih od 501 do 507), ZVPot v členih od 15.b do 21.č, ter Pravilnik o blagu, za katero se izda garancija za brežhibno delovanje.

5.1 GARANCIJA PO OBLIGACIJSKEM ZAKONIKU

Obligacijski zakonik ureja prostovoljno garancijo, ki nastane na podlagi pogodbenega razmerja med proizvajalcem in kupcem ter tudi med prodajalcem in kupcem. Če stvar ne deluje brežhibno, lahko kupec zahteva od prodajalca in od proizvajalca, da jo popravi ali mu izroči drugo stvar (481. člen OZ). Primarno ima prodajalec pravico, da poskuša napako odpraviti. Samo če napake ni mogoče odpraviti, ali je prodajalec ne odpravi v primernem roku, lahko kupec zahteva, da mu prodajalec izroči drugo stvar⁵⁹. Druga stvar mora biti taka, da ima enake bistvene lastnosti kot prva.

Če proizvajalec, oziroma prodajalec, stvari ne popravi ali če kupcu ne izroči druge stvari, lahko kupec razdre pogodbo. Posledice so enake kot pri razdoru pogodbe v primeru stvarnih napak. Kupec mora vrniti stvar, prodajalec pa kupnino z obrestmi.

V nekem primeru, ki ga je obravnavalo Vrhovno sodišče v zadevi II Ips 591/2002, so bile na kupljenem vozilu ugotovljene sledeče napake: prevelika poraba goriva, močan dim ob obremenitvi motorja in slabša zmogljivost motorja. V času garancijskega roka je kupec večkrat grajal te napake in od prodajalca zahteval, naj jih odpravi. Skladno z garancijskimi pogoji bi prodajalec moral napake odpraviti v roku 45 dni, vendar prodajalec tega ni uspel storiti kljub večkratnim popravilom. Kupec je zato zahteval zamenjavo vozila, prodajalec pa je bil pripravljen vozilo zamenjati le pod pogojem, da kupec plača uporabnino. Kupec na to ni pristal, ampak je pogodbo razdril in zahteval vračilo plačane kupnine skupaj z obrestmi. Sodišče je njegovemu zahtevku ugodilo⁶⁰.

V zadevi II Ips 643/94 je Vrhovno sodišče pojasnilo, da je kupec v času pred zamenjavo vozilo upravičeno uporabljal, zato prodajalec nima pravice do amortizacije za to vozilo⁶¹.

58 sodba VSL I Cpg 96/2010 z dne 26.5.2010

59 sodba VSL II Cp 1907/2009 z dne 1.9.2009

60 sodba Vrhovnega sodišča II Ips 591/2002 z dne 26.11.2003

61 sodba Vrhovnega sodišča II Ips 643/94 z dne 26.3.1996

Kupec lahko zahteva tudi povrnitev škode, ki mu je nastala zato, ker stvari ni mogel uporabljati (482. člen OZ). Škoda se lahko izrazi v plačilu najemnine za najeto nadomestno vozilo. Za obračun popolne odškodnine je od plačane najemnine treba odšteti fiksne stroške, ki bi jih imel kupec, če bi uporabljal svoje vozilo, na primer amortizacija, gorivo⁶² itd. Škoda se lahko izrazi tudi v škodi na drugih dobrinah, ali pa v obliki izgubljenega dobička.

Če prodajalec ne popravi ali zamenja stvari, lahko kupec odstopi od pogodbe ali zniža kupnino (484. člen OZ). Stroške prevoza stvari do kraja, kjer se bo popravila ali zamenjala, in nazaj, mora nositi prodajalec.

V primeru, ko je izdana garancija, kupcu ni treba prodajalca o napaki obvestiti v roku 8 dni, ampak lahko to stori v vsem času, ko velja garancija, kot določa 1. odst. 482. člena OZ.

V zadevi II Ips 422/2002 je vrhovno sodišče odgovorilo na pomembno vprašanje, kdo nosi odgovornost za nastalo škodo v primeru, ko je izdana garancija, vzroka nastanka škode pa ni mogoče ugotoviti. V konkretnem primeru je osebno vozilo zgorelo in bilo popolnoma uničeno. V policijskem zapisniku je bilo navedeno, da vzroka požara ni bilo mogoče ugotoviti. To je potrdil tudi Center za kriminalistično tehnične preiskave. Tudi sodni izvedenec ni mogel z gotovostjo potrditi vzroka za nastanek požara. Sodišča na vseh stopnjah so zavzela stališče, da kadar vzroka ni mogoče ugotoviti, je treba šteti, da izhaja vzrok iz sfere prodajalca (garanta). V primeru garancije se predpostavlja, da napake izhajajo iz tehnične sfere, za katero odgovarja dajalec garancije. Z garancijo namreč izjavlja, da je stvar tehnično brezhibna. Dajalec garancije sicer lahko dokaže, da gre za nek drug vzrok, za zunanji vzrok, na primer za napačno ravnanje voznika ali kakšne tretje osebe ali pa za višjo silo, in v teh primerih je dajalec garancije prost svoje obveznosti. Vendar pa v konkretnem primeru dajalec garancije tega ni uspel dokazati, ker vzroka ni bilo mogoče najti. Zato je ostala v veljavi odločitev o njegovi odgovornosti, in je moral kupcu po razdrtju pogodbe vrniti plačano kupnino⁶³.

Za obveščanje o napakah v primerih, ko je izdana garancija, velja enako kot v primeru obveščanja v drugih primerih stvarnih napak - če prodajalec prepozno ali nepopolno obvestilo sprejme v vsebinsko obravnavo, se ne more sklicevati na to, da je kupec obvestilo podal prepozno ali da je bilo obvestilo nepopolno, čeprav je obvestilo podano v nasprotju s pogoji v garancijski knjižici. V zadevi II Cp 1126/2000, ki jo je obravnavalo Višje sodišče v Ljubljani, je bilo v garancijski knjižici nekega vozila določeno, da mora kupec v primeru ugotovitve napake pripeljati vozilo na servis v delovnem času. Kupec je reklamacijo zaradi napake sporočil serviserju po telefonu, in sicer v nedeljo, ko servis ni deloval. S serviserjem sta se dogovorila,

⁶² sodba in sklep VSC Cp 713/95 z dne 28.2.1995

⁶³ sodba Vrhovnega sodišča II Ips 422/2002 z dne 21.5.2003

da bo serviser naslednji dan prišel h kupcu po vozilo. Sodišče je zavzelo stališče, da je serviser s tem dogovorom sprejel reklamacijo kot pravilno, čeprav ni bila opravljena skladno s pogoji v garancijski knjižici. Po mnenju sodišča bi moral serviser izrecno povedati, če reklamacije ne bi želel sprejeti. Ker pa tega ni storil, je treba šteti, da je bil reklamacijski postopek pravilen⁶⁴.

Garancijski rok se podaljša za toliko, kolikor časa kupec ni mogel uporabljati stvari zaradi popravila. Če pa je bila stvar zamenjana ali bistveno popravljena, začne znova teči garancijski rok (483. člen OZ).

Po preteku enega leta od zahteve za popravilo ali zamenjavo stvari kupčeve pravice iz garancije ugasnejo (487. člen OZ), enako kot zahtevki v primeru stvarnih napak.

Pravila o garanciji ne posegajo v pravila o odgovornosti za napake stvari, ampak veljajo poleg teh. Kupec se lahko odloči, na kateri podlagi bo uveljavljal svoje pravice.

5.2 PRAVILNIK O BLAGU, ZA KATERO SE IZDA GARANCIJA ZA BREZHIBNO DELOVANJE

Ta pravilnik v 2. točki 1. odst. 2. člena določa, da se garancija za brezhibno delovanje za obdobje najmanj enega leta izda med drugim tudi za proizvode avtomobilske in podobne industrije, kot so: cestna motorna in priklopna vozila ter vozila s pomožnim motorjem in motorna kolesa, električna vozila in kolesa, otroški avto-sedeži, gume za cestna motorna in priklopna vozila in vozila s pomožnim motorjem, ter akumulatorske baterije.

Za rabljena vozila se izda garancija za obdobje najmanj enega meseca.

Garancijski roki so obvezni in jih stranki morata spoštovati, kar pomeni, da se stranki ne moreta dogovoriti za krajše roke, tudi če se s tem obe strinjata. V zadevi, ki jo je obravnavalo Višje sodišče v Mariboru pod opr. št. I Cp 933/2010, je bil v pogodbi dogovorjen garancijski rok v trajanju ene ure. Ta dogovor je sodišče štelo za ničnega in upoštevalo predpisani garancijski rok⁶⁵.

5.3 GARANCIJA PO ZAKONU O VARSTVU POTROŠNIKOV

ZVPot vsebuje bolj podrobne določbe glede garancije. Ta ureditev velja tudi za pravne osebe, razen glede garancije za rabljeno blago po 21. členu ZVPot.

⁶⁴ sodba VSL II Cp 1126/2000 z dne 22.8.2000

⁶⁵ sodba VSM I Cp 933/2010 z dne 12.7.2010

Garancija je v ZVPot opredeljena kot vsaka obveznost, ki jo podjetje prevzame do potrošnika in s katero se zaveže, da potrošniku brezplačno popravi ali zamenja blago, vrne kupnino ali zagotovi drugo sredstvo, kadar blago ne deluje brezhibno ali nima lastnosti, navedenih v garancijskem listu ali oglaševalskem sporočilu (15.b člen ZVPot). To zavezo podjetje izda v obliki garancijskega lista.

Garancijski list mora po določbi 16. člena ZVPot vsebovati:

- firmo in sedež dajalca garancije,
- firmo in sedež prodajalca,
- datum izročitve blaga,
- podatke, ki identificirajo blago,
- izjavo dajalca garancije, da jamči za lastnosti ali brezhibno delovanje v garancijskem roku, ki začne teči z izročitvijo blaga potrošniku,
- ozemeljsko območje veljavnosti garancije,
- trajanje garancijskega roka,
- za blago, za katero je izdaja garancije obvezna (po Pravilniku), čas po preteku garancijskega roka, v katerem dajalec garancije zagotavlja potrošniku vzdrževanje, nadomestne dele in priklopne aparate,
- opozorilo, da garancija ne izključuje pravic potrošnika, ki izhajajo iz odgovornosti prodajalca za napake na blagu.

Pravice iz garancije lahko potrošnik na podlagi določbe 17. člena ZVPot uveljavlja tudi proti prodajalcu. Garancijski list mora biti napisan, v slovenskem jeziku in potrošniku lahko razumljiv (18. člen ZVPot). Za blago, za katero je treba obvezno izdati garancijo po Pravilniku, (tudi za proizvode avtomobilske in podobne industrije, kot je navedeno zgoraj), mora proizvajalec na podlagi določbe 20. člena ZVPot storiti še naslednje:

- zagotoviti potrošniku navodila za sestavo in uporabo in seznam pooblaščenih servisov,
- zagotavljati pooblaščen servis ali sam opravljati to dejavnost,
- zagotavljati brezplačno odpravo napak v času garancijskega roka,
- zagotavljati proti plačilu popravilo, vzdrževanje, nadomestne dele in priklopne aparate vsaj tri leta po poteku garancijskega roka tako, da servis opravlja sam ali ima sklenjeno pogodbo o servisiranju.

Prodajalec mora ob sklenitvi prodajne pogodbe za rabljeno blago izročiti potrošniku garancijski list, navodila za sestavo in uporabo ter zagotavljati brezplačno odpravo napak v času garancijskega roka (21. člen ZVPot). Če garancijski list ni bil izdan, pa bi moral biti, imata proizvajalec in prodajalec kljub temu vse obveznosti po zakonu (21.a člen ZVPot).

Če blago ne deluje brezhibno ali nima lastnosti, navedenih v garancijskem listu ali oglaševalskem sporočilu, lahko potrošnik najprej zahteva odpravo napak. Če napake niso odpravljene v roku 45 dni od dneva, ko je proizvajalec, prodajalec ali pooblaščen servis prejel zahtevo, mora proizvajalec brezplačno zamenjati blago z enakim, novim in brezhibnim blagom. Če proizvajalec blaga ne popravi ali zamenja, lahko potrošnik razdre pogodbo ali zahteva znižanje kupnine. Rok za uveljavljanje pravic je dve leti od dneva podane zahteve (21.b člen ZVPot).

Stroške za material, nadomestne dele, delo, prenos in prevoz izdelkov, ki nastanejo pri odpravljanju okvar oziroma nadomestitvi blaga z novim, plača proizvajalec, kot je določeno v 21.c členu ZVPot. Proizvajalec ali pooblaščen servis lahko potrošniku za čas popravila blaga, za katero je bila izdana obvezna garancija, zagotovi brezplačno uporabo podobnega proizvoda. Če tega ne zagotovi, ima potrošnik pravico zahtevati povračilo škode zaradi tega, ker proizvoda ni mogel uporabljati.

5.4 PRIMERJAVA MED UČINKI GARANCIJE IN ODGOVORNOSTI ZA STVARNE NAPAKE

Naslednje pomembno vprašanje, na katerega želim opozoriti v diplomskem delu, je razmerje med garancijo in odgovornostjo za stvarne napake. To sta dve podobni pravni sredstvi, ki obe zagotavljata kupcem varstvo v primeru obstoja napak. Med njima pa obstajajo tudi razlike, s katerimi se srečujemo v praksi, in sta zato tudi različno uporabni.

Najprej moram opozoriti na bistveno razliko v času oziroma obdobju, za katerega prodajalec jamči, da izdelek nima napak. Odgovornost za stvarne napake je omejena na čas nakupa izdelka, izdelek torej ne sme imeti napak v času, ko ga prodajalec kupcu proda. Pri garanciji pa mora biti izdelek brez napak v celotnem obdobju, ko traja garancijska doba. Iz tega vidika je zato garancija za kupca v večini primerov ugodnejša kot pa sistem odgovornosti za stvarne napake. To velja v vseh tistih primerih, ko je predmet prodaje novo vozilo, saj garancijski rok za nova vozila traja najmanj eno leto, rok za uveljavljanje skritih napak pa je šest mesecev. Ko pa je predmet prodaje rabljeno vozilo, traja rok, v katerem sme kupec uveljavljati pravice zaradi skritih napak, (to je šest mesecev), dlje kot obvezni minimalni garancijski rok, ki traja le en mesec. V takih primerih je ob pojavu skritih napak po poteku garancijskega roka smiselno uveljavljati pravice po OZ oziroma po ZVPot.

Vsebina odgovornosti za stvarne napake temelji na zakonskih določbah, vsebina garancije pa temelji na garancijski izjavi, to je na obljubi proizvajalca oziroma prodajalca o tem, kakšne lastnosti ima določeno blago. Predpisi sicer določajo obveznost izdaje garancije v primeru prodaje določene vrste blaga, ki je določeno v

pravilniku o blagu, za katerega se izda garancija za brezhibno delovanje. Poleg vrste blaga, za katero mora biti garancija izdana, je v predpisih določen še minimalni rok trajanja garancije, vsebina garancijskega lista, ter sistem zahtevkov, ki jih sme kupec uveljavljati v primeru, ko blago ni tako, kot je obljubljeno v garanciji. Vsebina garancijske obljube pa ni predpisana. Zakon sicer govori o obljubljenih lastnostih in brezhibnem delovanju stvari, vendar ni nikjer določeno, katere lastnosti morajo biti zagotovljene in kaj pomeni pojem brezhibno delovanje. Garancija je zato lahko za nekatere sestavne dele drugače določena kot za druge (različni garancijski roki), lahko je omejena na uporabo v določenih zunanjih pogojih (glede razpona temperature v okolju, prašnosti okolja, vlažnosti itd.), ali pa je izključena za določene namene uporabe vozila (garancija za osebni avtomobil recimo ne velja pri uporabi tega vozila v športne oziroma tekmovalne namene). Omejena je lahko tudi na uporabo vozila na določenem geografskem območju.

Garancija kot pogodbeni obveza je nadalje lahko pogojna, in v praksi so v garancijah tudi dejansko določeni različni pogoji, ki se nanašajo predvsem na uporabnikovo navodilo proizvajalca za pravilno uporabo in vzdrževanje vozila po določenih pogojih in vnaprej določenem programu, ter na prepoved samostojnih kupčevih posegov v vozilo. Če kupec teh pogojev ne upošteva, garancija ne velja. Ti pogoji pa ne smejo biti preveč obremenjujoči za kupca, upoštevati je treba določbe 22. do 24. členi ZVPot, ki določajo, kdaj so pogoji za potrošnika nepošteni, ter 121. člen OZ, ki določa ničnost pogojev v primeru, ko ti nasprotujejo dobri poslovni praksi.

Neizpolnjevanje teh pogojev ne pomeni nujno, da je napako na vozilu povzročil kupec. Napaka lahko nastane iz povsem drugih razlogov, kljub temu pa kupec zaradi neizpolnjevanja garancijskih pogojev, ki niso tehnično v nobeni povezavi z nastankom napake, izgubi pravice iz garancije. Pri odgovornosti za stvarne napake pa kupec nima pravic le v primeru, ko je napaka posledica njegovega ravnanja. V takih primerih seveda kupec izgubi tudi pravice iz garancije, poleg tega pa pravice iz garancije izgubi tudi v primerih neizpolnjevanja garancijskih pogojev.

Zahtevki, ki jih ima kupec na podlagi garancije, so enaki kot zahtevki v primeru odgovornosti za stvarne napake, drugačen pa je njihov vrstni red. Pri odgovornosti za stvarne napake lahko kupec poljubno izbere, katerega od zahtevkov bo uveljavljal. Pri garanciji pa mora kupec najprej zahtevati popravilo oziroma zamenjavo stvari, in šele če ta zahtevek ni izpolnjen, lahko kupec razdre pogodbo ali zahteva znižanje kupnine. Poleg tega lahko kupec v vsakem primeru zahteva tudi povračilo škode. Obseg odškodnine ni omejen le na odškodnino zaradi nezmožnosti uporabe stvari v času popravila ali zamenjave, ampak zajema tudi povrnitev vsake škode, ki je nastala zaradi nedelovanja in je popravilo oziroma zamenjava nista odpravila. Kupec torej lahko v primeru, ko je zahteval popravilo, in to ni bilo

izvršeno, sam poskrbi za to, nato pa od garanta zahteva povračilo stroškov popravila z odškodninskim zahtevkom⁶⁶.

Zavezanec za odpravo napake je pri zahtevku iz stvarnih napak vedno le prodajalec, zavezanca za izpolnitev obveznosti iz garancije pa sta prodajalec in tudi proizvajalec. Iz tega vidika daje garancijska obveznost kupcu boljše varstvo, sploh v primeru, če bi prodajalec prenehal obstajati zaradi stečaja ali podobnega razloga. Vendar pa kupec ne more uveljavljati enakih zahtevkov proti prodajalcu in proizvajalcu, saj ima zahtevek za odstop od pogodbe in znižanje kupnine samo v razmerju do prodajalca (s proizvajalcem namreč ni sklenil prodajne pogodbe). Od proizvajalca pa lahko zahteva popravilo oziroma zamenjavo.

Postopek za uveljavljanje pravic je v primeru odgovornosti za napake bolj formalen kot v primeru garancije. V primeru odgovornosti za napake kupec izgubi svoje pravice, če stvari ob izročitvi ne pregleda in ne opravi pravilnega obvestila, pri garanciji pa ne izgubi svojih pravic, tudi če tega ne stori. Prav tako pri garanciji ne izgubi svojih pravic, čeprav je že v času nakupa vedel, da stvar ne deluje brezhibno.

Obseg pravic iz garancije je torej lahko v določenih primerih večji, v drugih primerih pa manjši kot obseg pravic na podlagi sistema odgovornosti za stvarne napake.

6 POLOŽAJ KUPCA, KI NIMA PRAVIC IZ GARANCIJE IN NE IZ ODGOVORNOSTI ZA STVARNE NAPAKE

V poslovni praksi, s katero se tudi sam srečujem, predstavlja največji problem pri uveljavljanju pravic iz stvarnih napak kratek rok, v katerem je treba odkriti skrite napake. Rok šestih mesecev je pri prodajnih pogodbah za tehnično zahtevno blago bistveno prekratek. V sedanjem času so tehnični izdelki vedno bolj komplicirani, zato je tudi več možnosti za nastanek tehničnih napak. Vendar pa se ta problem reši z garancijo, po kateri je možno uveljavljati napake na tehničnem blagu ne glede na to, ali je napaka nastala pred izročitvijo blaga, važno je, da se je pojavila še znotraj garancijskega roka. Upoštevati tudi moramo, da se napake pri tehnično zahtevnem blagu pogosto pokažejo v kasnejšem času kot pri enostavnem blagu. Tega se zavedajo tudi proizvajalci vozil, ki so vedno pogosteje pripravljeni določiti garancijski rok, ki je daljši od predpisanega minimalnega roka.

Pogosto pa se kljub tej zaščiti kupca v praksi dogaja, da zamudi rok za uveljavljanje svojih pravic zato, ker pričakuje, da bo mogoče problem rešiti sporazumno, nato pa rok poteče v času pogajanj, ki so na koncu neuspešna. V vseh teh primerih kupec od prodajalca ne more zahtevati odprave tehničnih napak.

66 Možina, Damjan, Garancija za brezhibno delovanje in odgovornost za stvarne napake, Zbornik znanstvenih razprav LXIX letnik, 2009, stran 158

Kljub temu, da v teh primerih pravne zaščite ni, pa smo v praksi mnogokrat ocenili, da bi tudi v teh primerih pravičnost zahtevala, da se oškodovanega kupca zaščiti. V poslovni praksi se taki položaji včasih uredijo s t. i. kulanco, ki pomeni pripravljenost proizvajalca, prodajalca, uvoznika ali serviserja, da na svoje stroške odpravi napako, ali da deloma krije stroške odprave napake, čeprav je garancijski rok že potekel. Kulanca je torej prostovoljna odločitev serviserja oziroma proizvajalca. Odločitev za odobritev kulance je odvisna od poslovne moči in strokovnega znanja kupca, pogoj za kulanco pa je tudi, da je kupec izpolnjeval vse pogoje, ki so določeni v garanciji. V praksi našega podjetja so bili na podlagi kulance rešeni primeri napak, ki so se pojavile v večjem številu na vozilih istega tipa, in sicer zaradi prerjavenja svetlobnih teles in električne instalacije, slabega tesnjenja glave motorja itd.

Osnovni interes kupca pri vsaki prodajni pogodbi je, da za svoj denar dobi, kar mu po pogodbi pripada; da torej dobi stvar, ki v skladu s pogodbo služi svojemu namenu (ekvivalenčni interes)⁶⁷. Če je kupec dobil vozilo z napako, zanj pa je plačal polno ceno, je porušeno načelo enake vrednosti dajatev, ki ga določa OZ v 8. členu in bi moralo veljati v vseh poslovnih odnosih. Vendar pa načelo enake vrednosti dajatev samo po sebi ne more zaščititi pravic kupca stvari z napako. Tudi v dosednji sodni praksi ni nobene odločbe, ki bi kupcu priznala zaščito že samo na podlagi tega člena. V nekaterih primerih je sodišče to načelo sicer omenilo, vendar pa je poleg tega vedno uporabilo tudi druge določbe, ki se izrecno nanašajo na stvarne napake⁶⁸.

Tudi ZVPot v 24. členu vsebuje več načel, katerih namen je varstvo potrošnikov. Ta načela so določena kot kriterij za opredelitev nepoštenih pogodbenih pogojev. V primeru obstoja stvarne napake, bi lahko šlo na primer:

- za znatno neravnotežje v pravicah in obveznostih strank (1. alineja 1. odstavka),
- za izpolnitev pogodbe, ki je neutemeljeno v škodo potrošnika (2. alineja 1. odstavka),
- za izpolnitev pogodbe, ki je bistveno drugačna od tistega, kar je potrošnik utemeljeno pričakoval.

Tudi na načela in pravila iz 24. člena ZVPot se je mogoče sklicevati le v primerih, ko je nepravilni položaj za kupca nastopil zaradi vsebine pogodbe. V primerih, ko kupec zaradi poteka roka ali druge okoliščine nima zakonskih pravic, pa načela iz 24. člena ZVPot ne pridejo v poštev.

67 Možina, Damjan, *Garancija za brezhibno delovanje in odgovornost za stvarne napake*, Zbornik znanstvenih razprav LXIX letnik, 2009, stran 143

68 sodba VSL I Cpg 473/2011 z dne 6.6.2011, sklep VSL II Cp 1621/2009 z dne 15.9.2009, sodba VSL I Cpg 1236/2011 z dne 5.3.2012

7 ZAKLJUČEK

V diplomskem delu sem povezal predpise, sodno prakso in lastne izkušnje pri delu v zvezi z uveljavljanjem pravic iz naslova stvarnih napak pri prodajnih in najemnih pogodbah za motorna vozila, še posebej z vidika razmerja med garancijo in uveljavljanjem jamčevanja za stvarne napake po splošnih pravilih obligacijskega prava. Prišel sem do naslednjih ugotovitev, na podlagi katerih predlagam tudi nekatere izboljšave za prakso:

1. Poznavanje predpisov o tem področju je v praksi po moji oceni večkrat preveč pomanjkljivo, še zlasti, če zahtevke iz naslova stvarnih napak rešujejo zaposleni, ki nimajo zadostnega strokovnega znanja s pravnega področja. Zato si pri urejanju teh zadev pogosto pomagajo z ustaljeno prakso, ki ni vedno pravno pravilna. Včasih pa celo nekritično sledijo tudi sugestijam poslovnih partnerjev, čeprav imajo ti ravno nasprotno interese od tistih, ki jih ima podjetje. Posledično se pri tem pojavljajo neustrezne rešitve in napake, ki lahko povzročajo podjetju finančno škodo.
2. Potrošniki so večinoma dobro seznanjeni s svojimi pravicami, zato imajo napake pri urejanju teh primerov lahko finančno neugodne posledice za podjetje. Poleg tega se lahko zgodi, da se v primeru nespoštovanja potrošnikovih pravic zoper podjetje uvedejo inšpekcijski postopki, ki imajo lahko za podjetje zelo neugodne posledice (na primer ukrep prepovedi prodaje blaga do odprave ugotovljenih pomanjkljivosti). Za dobro ime podjetja je zelo pomembno, kakšno mnenje imajo o njegovih storitvah potrošniki, saj glas nezadovoljnega potrošnika zelo hitro doseže veliko število potencialnih kupcev. Opozarjam, da je poznavanje teh določb potrebno tudi zato, ker določena poglavja zakona veljajo tudi za kupce, ki so podjetja, kar pomeni koristno možnost dodatne zaščite interesov podjetja, ko nastopa v vlogi kupca.
3. Naše podjetje nastopa tako v vlogi kupca kot tudi v vlogi najemodajalca istih vozil. Pogosto se zgodi, da je podjetje v obeh vlogah v slabšem položaju v primerjavi s položajem poslovnih partnerjev. Kot najemodajalec je dolžno ugoditi zahtevkom svojega najemnika, medtem ko v razmerju do svojega prodajalca kot kupec nima možnosti uveljavljanja pravic iz stvarnih napak. Najemnik je v primerjavi z lastnikom (kupcem) v boljšem položaju, predvsem zaradi daljšega obdobja, v katerem lahko uveljavlja pravice iz stvarnih napak (celotno trajanje najema).
4. Položaj, ki ga kupcem omogoča garancija za brezhibno delovanje stvari, je za kupca bolj ugoden od položaja, ki mu ga podeljuje sistem pravil za uveljavljanje

pravic iz stvarnih napak po OZ. V vseh tistih primerih, ko garancija sicer še velja, je pa za konkretno napako izključena, (bodisi zaradi uporabe vozila izven določenega geografskega območja ali za namen, ki ga garancijski pogoji izključujejo, ali pa zaradi kupčevega neizpolnjevanja garancijskih pogojev glede servisiranja in vzdrževanja vozila), lahko kupec učinkovito zaščiti svoje pravice z uporabo pravil o stvarnih napakah. Pri nakupu rabljenih vozil pa je garancijski rok krajši od roka za uveljavljanje pravic iz naslova skritih napak. Zato menim, da bi morali dati v praksi več poudarka poznavanju sistema odgovornosti za stvarne napake, saj ta mnogokrat omogoči zaščito kupčevih pravic v primerih, ko garancija ni učinkovita.

5. V praksi se pogosto pojavijo primeri, ko kupec brez svoje krivde ne more zahtevati zaščite svojih pravic kljub obstoju tehničnih napak. To so recimo primeri, ko se napaka pojavi po poteku garancijskega roka oziroma se jo odkrije po poteku roka za uveljavljanje skritih napak. Za te primere predlagam, da se glede na vse okoliščine primera, če je le možno rešijo v korist kupca z dogovorom, na komercialni način, ter da se tako dejansko zavaruje načelo enake vrednosti dajatev, čeprav se ga pravno formalno ne bi dalo zaradi pretečenih rokov. Prepričan sem, da je tak način reševanja spora učinkovitejši, kadar pretehtajo interesi prodajalcev in serviserjev za nadaljevanje uspešnega, dolgoročnega, poslovnega sodelovanja. V nasprotnem primeru ostane kupec vozila z napako v slabšem položaju v primerjavi s prodajalcem, ki je prejel celotno plačilo in se za sodelovanje z njim v prihodnje ne bo več odločil, tako da bo škoda za prodajalca lahko večja, kot če bi pristal na brezplačno odpravo napake kljub poteku garancijskega roka. Vendar pa je pomembno, da kupci dobro poznajo svoje pravice in možnosti za njihovo zaščito, tako da lahko pravočasno in pravilno poskrbijo za svoje interese.

LITERATURA IN VIRI

Cigoj, S., 1984, Veliki komentar zakona o obligacijskih razmerjih, Časopisni zavod uradni list SRS.

Interno gradivo gospodarske družbe, ki se ukvarja s prodajo in oddajo motornih vozil: vzorci pogodb o prodaji, vzorci pogodb o oddaji, splošni pogoji, vzorec garancijskega lista.

Možina, D., Garancija za brezhibno delovanje in odgovornost za stvarne napake, Zbornik znanstvenih razprav LXIX letnik, 2009.

Obligacijski zakonik (OZ) (UL RS št. 83/2001, št. 32/2004 – avtentična razlaga 195. člena, št. 28/2006 – odločba US RS, št. 40/2007 – spremembe in dopolnitve).

Plavšak, N., Juhart, M., 2003-2004, Obligacijski zakonik s komentarjem, GV Založba.

Pravilnik o blagu, za katero se izda garancija za brezhibno delovanje (UL RS št. 14/2012).

Splošne uzance za blagovni promet (Uradni list FLRJ, št. 15/1954).

Tratnik, M., Vrenčur, R., 2013, Obligacijski zakonik s sodno prakso, II. del: posebni del obligacijskega prava (Judikati Vrhovnega sodišča RS 2011-2013), Inštitut za primerjalno, civilno in gospodarsko pravo.

Vatovec, K., 2011, Kdo nosi stroške zamenjave blaga z napako? Pravna praksa št. 24-25, str. 32.

Zakon o motornih vozilih (ZMV) (UL RS106/2010).

Zakon o obligacijskih razmerjih (ZOR) (UL SFRJ št. 29/78, 39/85, 57/89).

Zakon o varstvu potrošnikov (ZVPot-UPB2), uradno prečiščeno besedilo (UL RS št. 98/2004, št. 117/2004 – odločba US RS, št. 46/06 – odločba US RS, št. 126/2007 – spremembe in dopolnitve, št. 86/2009 – spremembe in dopolnitve, št. 78/2011 – spremembe in dopolnitve, št. 38/2014 – spremembe in dopolnitve, št. 19/2015 - sprememba).

Spletne strani:

Sklep II Ips 1072/2008 (18.02.2009). Pridobljeno 24.4.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/1094/.

Sodba II Ips 1001/2008 (16.05.2012). Pridobljeno 1.3.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/2012032113047785/.

Sodba II Ips 210/98 (13.04.1999). Pridobljeno 1.4.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/5661/.

Sodba II Ips 220/2000 (18.10.2000). Pridobljeno 1.3.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/6749/.

Sodba II Ips 310/94 (12.12.1995). Pridobljeno 1.3.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/2997/.

Sodba II Ips 422/2002 (21.05.2003). Pridobljeno 3.7.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/8368/.

Sodba II Ips 444/93 (13.04.1994). Pridobljeno 1.4.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/2179/.

Sodba II Ips 547/92 (02.03.1993). Pridobljeno 1.4.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/1358/.

Sodba II Ips 550/95 (15.10.1997). Pridobljeno 1.3.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/4452/.

Sodba II Ips 591/2002 (26.11.2003). Pridobljeno 3.7.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/9184/.

Sodba II Ips 643/94 (26.03.1996). Pridobljeno 3.7.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/3381/.

Sodba II Ips 658/95 (22.04.1997). Pridobljeno 12.6.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/4187/.

Sodba II Ips 66/94 (14.06.1995). Pridobljeno 24.4.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/2834/.

Sodba II Ips 701/2009 (03.10.2012). Pridobljeno 1.3.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/2012032113049277/.

Sodba II Ips 968/93 (05.04.1995). Pridobljeno 12.6.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/2752/.

Sodba in sklep III Ips 13/2007 (03.06.2008). Pridobljeno 12.6.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/30801/.

UPRS sodba U 2100/2000 (04.02.2003). Pridobljeno 26.6.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/upravno_sodisce_rs/60743/.

VSC sodba Cp 916/97 (25.03.1998). Pridobljeno 1.4.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/47334/.

VSC sodba in sklep Cp 713/95 (28.02.1995). Pridobljeno 3.7.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/46136/.

VSK sklep Cp 867/99 (08.05.2000). Pridobljeno 24.4.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/52504/.

VSL sklep I Cp 2036/2003 (13.07.2004). Pridobljeno 12.6.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/36115/.

VSL sklep I Cp 901/93 (14.12.1993). Pridobljeno 1.4.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/44492/.

VSL sklep I Cpg 908/99 (22.03.2000). Pridobljeno 12.6.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/51811/.

VSL sklep II Cp 1044/93 (30.11.1993). Pridobljeno 1.3.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/44424/.

VSL sklep II Cp 1070/2001 (04.06.2002). Pridobljeno 24.4.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/58063/.

VSL sodba I Cp 2066/98 (08.02.2000). Pridobljeno 1.3.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/51444/.

VSL sodba I Cp 2762/2009 (27.10.2009). Pridobljeno 24.4.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/64853/.

VSL sodba I Cp 627/99 (01.02.2000). Pridobljeno 1.3.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/51590/.

VSL sodba I Cp 716/2009 (14.04.2009). Pridobljeno 1.3.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/43998/.

VSL sodba I Cpg 473/2011 (06.06.2011). Pridobljeno 1.3.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/2010040815258706/.

VSL sodba I Cpg 947/2009 (20.01.2010). Pridobljeno 1.3.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/2010040815243769/.

VSL sodba I Cpg 96/2010 (26.05.2010). Pridobljeno 3.7.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/2010040815244990/.

VSL sodba II Cp 1106/2004 (12.04.2005). Pridobljeno 26.6.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/34819/.

VSL sodba II Cp 1126/2000 (22.08.2000). Pridobljeno 3.7.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/54275/.

VSL sodba II Cp 1907/2009 (01.09.2009). Pridobljeno 3.7.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/2010040815259734/.

VSL sodba II Cp 2086/93 (18.05.1994). Pridobljeno 1.3.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/45697/.

VSL sodba II Cp 3990/2011 (03.07.2012). Pridobljeno 1.3.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/2012032113048021/.

VSL sodba II Cp 560/99 (17.10.2000). Pridobljeno 1.4.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/54753/.

VSM sodba I Cp 933/2010 (12.07.2010). Pridobljeno 26.6.2013 z naslova http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/2010040815251592/.